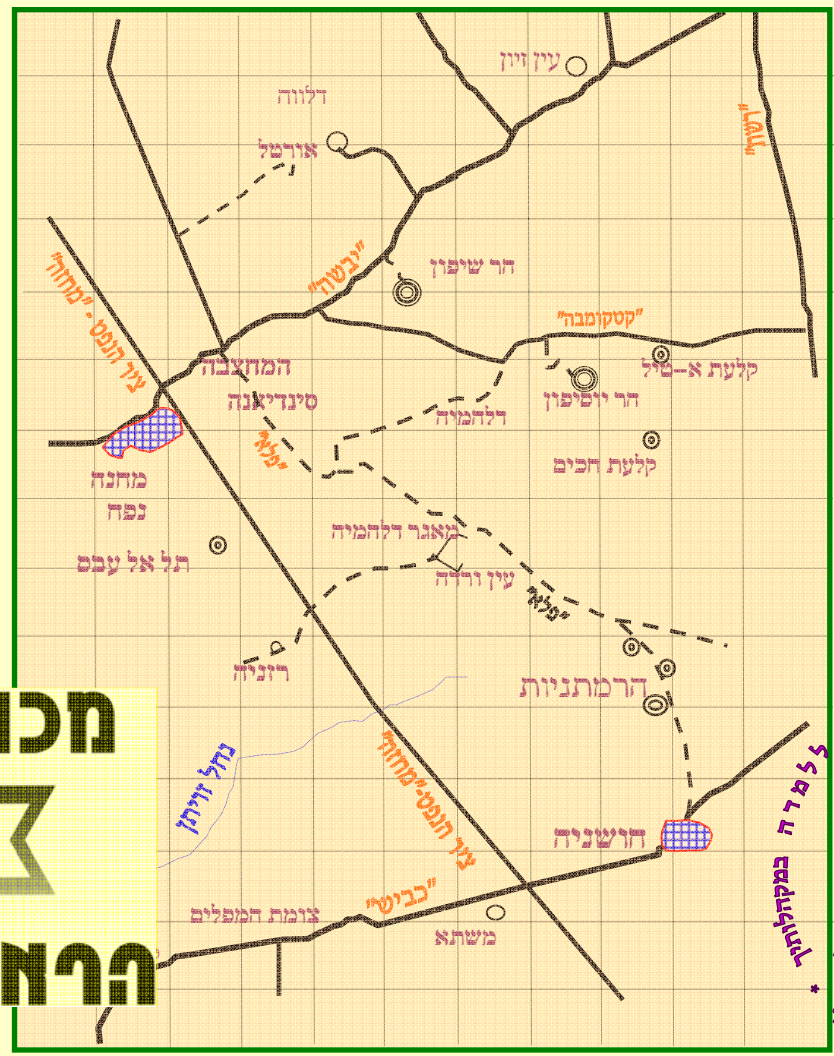

כאוס בנפח

היממה הראשונה של הקרב
 על מרכז רמת הגולן ונפח
 במלחמת יוה"כ

ניתוח אירוע אל"מ (מיל') יהודה וגמן

עריכה: אל"מ במיל' הרב אליעזר שנוולד

הכנה לשרות ערכי ומשמעותי
 מכוון
 הרצל
 ע"ש סגן
 הרצל שרם הי"ד

לידע תורתך * ליבנה הסדר *
 להגן ארצך * להגן ארצך *
 מפקד
 הרצל
 שנוולד
 לזכר סמ"ד מאיר שנוולד הי"ד
 ולזכר סגן הרצל שרם הי"ד *
 לזכר סגן הרצל שרם הי"ד *
 לזכר סגן הרצל שרם הי"ד *

הוצאה מיוחדת לרגל הקמת בית מדרש קבע לזכרו של דב אינדיג הי"ד

כאוס בנפח

הקרב של חטי' 679 ביממה הראשונה
במלחמת יוה"כ

אל"מ במיל' יהודה וגמזן

עריכה: אל"מ במיל' הרב אליעזר שנוולד

הוצאה מיוחדת לרגל הקמת בית מדרש קבע
לישיבת ההסדר מאיר הראל מודיעין
לזכרו של דב אינדיג הי"ד שנפל בקרב על נפח

כאוס בנפח - מבוא

מלחמת יוה"כ, היתה, ללא ספק, מהקשות שבמלחמות ישראל לדורותיו. המלחמה "תפסה" את צה"ל והציבור כשהוא שאנן ובוטח בעצמו כ"כל יכול", שיכול למגר כל אויב שיעז לתקוף את מדינת ישראל, תוך זמן קצר. הילת ניצחון הבזק של מלחמת ששת הימים היתה בעוכרנו. המלחמה נפתחה בהפתעה, בשתי חזיתות, והובקעו בה מערכי ההגנה של צה"ל. הקונספציה האסטרטגית קרסה וגרמה למבוכה בקרב המנהיגות המדינית והפיקוד העליון של צה"ל. היה מי שדיבר על סכנה של "חורבן בית שלישי".

בחזית, התנהלו קרבות בלימה הרואיים עקובים מדם של "מעטים נגד רבים". בנחיתות של 1:10 ויותר. המצב הקשה לא שבר את רוח הלחימה של הלוחמים. הקרב התנהל תוך גילויי גבורה אישית יוצאת דופן וניסים בלתי מוסברים. לוחמים נפצעו ונהרגו כלים נפגעו יחידות שלמות נשחקו.

למרות נתוני הפתיחה הקשים, בקרבות רצופי גבורה וניסים - צה"ל מצליח "להפוך את הקערה על פיה". ברמת הגולן מבקיע צה"ל לתוך סוריה (11 לאוק) ובתום הקרבות נערך כ-40 ק"מ מדמשק. בסיני צולח את התעלה (16- לאוק) מכתר את הארמיה ה-3 ונערך בתוך עומק הגדה המערבית של התעלה ב"ק"מ ה-101" (מקהיר). המצב הבלתי אפשרי שבתחילת המלחמה, הפך לניצחון מזהיר. ה"מהפך" יוצא הדופן לא נלמד די הצורך וגורמיו לא נחקרו לעומק. אולם, אחד העיקריים והבולטים שביניהם, בנוסף לניסי שמים, היה ללא ספק הפרופיל של ה"לוחם" ו"רוח הלחימה" שלו. תעצומות נפש נדירים של הלוחם מן השורה שהמשיך בלחימה עקשנית ללא פשרות ב"מסירות נפש", גם כאשר מבחינה תודעתית היה ברור שלקרב בגזרה זו אין סיכויים רבים. אין מדובר על תופעות בודדות ויוצאות דופן, אלא על סטנדרטים ונורמות של חיילי צה"ל שהיו כה מושרשות בתודעתם, עד שהם התייחסו אליהם כמילוי חובה, כמובן מאליו, ולא כהרואיקה יוצאת דופן הראויה לציון. רוח הלחימה היווה מכפיל עצמה, ללא כל קשר להיקף הריאלי של הכוחות שהשתתפו בלחימה. דבר זה מבקש בחינה ומודעות.

במסגרת זו, ולקראת שנת השלושים למלחמה, "מכון הראל" ביקש לחקור את הקרב המרכזי במלחמה ברמת הגולן, בגזרת נפח. ולשם כך הוא מפרסם כאן את מחקרו של אל"מ במיל' יהודה וגמן שחקר אותו לעומק תוך גילויים שנחשפים בו לראשונה. בעריכה הוספנו מפות להמחשה ומספר הערות.

אל"מ במיל' הרב אליעזר שנוולד – ראש מכון הראל

דבר מפקד החטיבה זהיום:

הקרב של החטיבה בנפח, במלחמת יום הכיפורים, היוה את אחד מנקודות המפנה במלחמת יום הכיפורים. גיזרת נפח היא לב רמת הגולן ואליה כיוונו הסורים את עיקר מאמצייהם ביום הלחימה הראשון של המלחמה. הלוחמים של החטיבה, חיילי מילואים מכל שכבות הציבור, אנשי העיר המושב, הקיבוץ, בני ישיבות הסדר, וה הזדרזו להגיע מבתייהם כדי להגן בגופם על המדינה. תוך מספר שעות מצאו את עצמם בלחימה קשה עקובה מדם, בתנאים קשים. גבורת לוחמי החטיבה, שספגה אבידות קשות, גרמה לבלימת הסורים ביום הלחימה הראשון, והפכה את הקערה על פיה. מכאן יצא צה"ל בהשתתפות החטיבה להתקפת הנגד שהכריעה את הסורים, שמצאו את צה"ל ניצב ארבעים ק"מ מדמשק. גם כיום משתתפת החטיבה בפעילות שוטפת ואף השתתפה במלחמת לבנון השניה. מורשת הקרב של החטיבה וגבורת הלוחמים והנופלים מהווה לנו "עמוד אש" שלאורו אנו מחנכים את לוחמי החטיבה בהווה.

אל"מ ארי סינגר

מפקד החטיבה

סיון תשס"ח – יוני 08

כאוס בנפח

ניתוח אירוע

אל"מ (מיל') יהודה וגמן¹

תוכן:	מבוא
א. סיבות לקשיים בניהול הקרב	פרק ראשון - הקרב
(1) "אחדות הפיקוד" והקשר בינה לבין ה"דבקות במשימה לאור המטרה" ו"ת"פ".	1. האויב
(2) עמ"ט לקוי	2. מוצ"ש / יוה"כ 6 אוקטובר 1400
(3) מיקום מפקד	3. מוצ"ש - 6 אוקטובר החל משעה 2100
ב. סיבות להצלחה	4. יום ראשון 7 באוקטובר
(1) אילתורים	פרק שני - ניתוח הקרב
(2) התקפת הנגד של חטיבה 679	1. האויב
(3) רוח לחימה ומיומנות טכנו - טקטית	2. צה"ל
פרק שלישי - עדויות על ההפתעה	

מבוא

ניתוח אירוע זה עוסק ביממת הלחימה הראשונה של הקרב על מרכז רמת הגולן ונפח במלחמת יוה"כ, שנמשך עד יום רביעי 10 אוקטובר 1973. הניתוח יתמקד בעיקר בלחימתה של חטיבת המילואים 679 באותה הגזרה. חלקו הראשון של הניתוח יציג את מהלכי הקרב של היממה שבה יוצבו הקווים בעומק רמת הגולן, בחלקו השני אבחן את אירועי אותו היום לאור העקרונות והכללים של המקצוע הצבאי. חלקו השלישי של הניתוח מציג עדויות בנושא ההפתעה ברמה הטקטית, שאליה גם מכוון הניתוח כולו. העיסוק במגננה ברמה"ג ב-1973 היה מוטה עד כה באופן חד - צדדי אל לחימתן של שתי החטיבות הסדירות 188 ו-7, שיצרו לעצמן הילה של תהילה, מוצדקת לכשעצמה, שמשכה אליה את תשומת הלב של רוב העוסקים בנושא. כתוצאה מכך נוצר מצב שבו

¹ אל"מ במיל' יהודה וגמן השתתף בלחימה של חטיבה 679 במלחמת יוה"כ מתחילתה. במהלך הלחימה התמנה למפקד גדוד בחטיבה. לאחר המלחמה שימש אל"מ וגמן כמח"ט שריון וכסגן מפקד אוגדת מילואים. במקביל לכך שימש כמפקד מגמת קרב בפו"ם ברק. אל"מ וגמן נחשב כיום כאחד המומחים בתחום תורת הקרב, וגם לאחר שיחרורו מצה"ל הוא מרצה בתחום זה בכל יחידות צה"ל. המאמר עבר עריכה של ראש המכון אל"מ במיל' הרב אליעזר שנוולד, התרשימים ההדגשות וחלק מההערות בגוף המאמר שסומנו כהערות העורך הן על דעתו בלבד. **בהזדמנות זו אנו מודים לווגמן על השתתפותו ותרומתו הכביר למאמצי המכון לשפוך אור על קרבות מלחמת יוה"כ ולקחייהן**

התעממה וכמעט נשכחה לחימתן של חטיבות המילואים, שהיא, זו שהביאה, בסופו של דבר, להכרעת המערכה על הגולן. הדיון הקבוע בנושא ההגנה המוצלחת של חטיבה 7 בגזרת החרמונית שבצפון, והתפוררותה במקביל של חטיבה 188 בדרום, איננו מספק מענה הולם לשאלה החשובה יותר בהקשר המגננה שהיא - כיצד, לאחר חמישה ימים בלבד, הצליח פיקוד הצפון להפוך את תמונת המערכה, שהסתיימה כאשר האויב מוכה קשות בעומק שטחו הוא. ההסבר לאותה ההצלחה נעוץ בלחימתן של יחידות המילואים שבלחימתה של שבאחת מהן, חטיבה 679, שלחמה במרחב נפח - רמתנייה יעסוק, כאמור ניתוח אירוע זה.²

מחנה נפח על מפקדותיו, הצומת המרכזית של רמת הגולן הנמצאת בקרבתו, והשטחים השולטים שמסביבו מהווים שטח חיוני עבור כל מי שחפץ להחזיק במרכז וצפון רמת הגולן. השליטה במרחב זה הייתה מטרה סורית מרכזית במלחמת יוה"כ, ומשהגיעו לשם על ידי איגוף דרך חושנייה שמדרום, הם המשיכו לנסות ולכבוש אותו במשך שלושה ימים עד שתש כוחם. נפילת מרחב נפח בידי הסורים עלולה הייתה למוטט את אחיזתה של חטיבה 7 בקו המגע הקדמי, להקשות מאד על הצלחת התקפת הנגד הדרומית של אוגדת משה פלד וחמור מכל - להביא את הסורים לשליטה על מעברי הירדן.

כמו כל צבא המילואים, גם אנשי חטיבה 679 פגשו את המלחמה בשני מישורים של הפתעה. הראשון היתה ההפתעה הבסיסית שבעצם היוזמה הערבית ליזום מלחמה כוללת דו - חזיתית בתקופה שבה מדינת ישראל וצה"ל נחים שאננים ובוטחים, והשני במישור ההפתעה המצבית של המפגש הטקטי עם האויב שבניגוד לכל התרחישים התחולל בעומק שטח רמת הגולן.³

² העורך: הקרב על נפח היווה נדבך משמעותי ביותר בהכרעת גורל הקרב על רמת הגולן כולה. במשך השנים הרבות שמאז מלחמת יום הכיפורים ועד היום לא עסקו מספיק בלימוד הקרב הזה ובמשמעויותיו. לוחמי המילואים של חטיבה זו ביחד עם שאר היחידות שלחמו, ובגבורתם הכריעו את גורל המערכה, ואת גורלה של מדינת ישראל, ראויים להוקרה ציבורית של החברה הישראלית. בשנים האחרונות יצא לאור ספרו של הרב חיים סבתו "תאום כוונות" ובו הוא מתאר את הקרב בנפח מזוית מבטו של הלוחם. מאמר זה משלים את התמונה בכך שהוא נותן תמונה כוללת על מה שהתרחש בקרב.

³ מצביי ההפתעה הבסיסית והמצבית נבדלים האחד מהשני בכך שהראשון מביא לקריסת האסטרטגיה, הן האישית והן הכללית, של תפישת העולם ומערכת המושגים הבסיסית שנועדו לפרש את המציאות, ואילו השני הוא מצומצם יותר, טקטי, ודורש התאמה של כלי פרשנות קיימים למצב חדש. תחילת מלחמת יוה"כ כללה בתוכה צירוף של שני סוגי ההפתעה ומכאן האפקט השלילי האדיר שהיה לפריצתה הן על ביצועי הדרג האסטרטגי והן על אלה של הדרג הטקטי.

בניגוד ליחידות הסדירות, שפגשו באויב בקו המגע כאשר הן מאורגנות, ערוכות ומוכנות לקרב, לחימתן של יחידות המילואים החלה תחת לחץ זמנים אדיר, שהביא לפירוק הארגון הבסיסי שלהן, להעדרו של נוה"ק כלשהו, לויתור על הכנות טכניות ופריטי זיווד חיוניים ולמפגש עם האויב בעורפו של קו המגע. הצירוף של שני סוגי ההפתעה בקרב יחידות המילואים, הביא לקבלת שורה של החלטות חפוזות, ונכונות בדיעבד, שכתוצאה מהן נוצרה הכלה מהירה של ההצלחות הסוריות, במחיר של נפגעים רבים, ירידה דראסטית במספר הטנקים, שבהמשך לא עלה ליותר מחצי התקן ובציוותים מאולתרים, שנגררו עד לסיום הלחימה⁴.

הקרבות על נפח החלו ביום ראשון 7 באוקטובר בצהריים ונמשכו עד יום שלישי בערב, בעת שחטיבה 679 כבשה מחדש את רכס רמתנייה. כיבוש רמתנייה השלים את כיתור כוחותיה של דיביזיה 1 וכוחות סורים נוספים, שנלכדו במרחב חושנייה בין שלוש חטיבות של צה"ל - חטיבה 9 מדרום בגזרת תל טליע, חטיבה 179 ממערב מכיוון צומת משתא וחטיבה 679 מצפון מערב מרכס רמתנייה. מצב זה הביא את הסורים לויתור על הישגיהם באותו המרחב, להסיג את כוחותיהם מזרחה והחזיר את צה"ל לשליטה מחדש על הקו הסגול.

שלושת ימי הקרבות על נפח התרחשו בתא השטח המצומצם שבין כביש נפח - עין זיוון לרכס רמתנייה שגודלו כ - 6 קמ"ר בלבד. בשיאו של הקרב שהתנהל במרחב מצומצם זה, תקפו שלוש חטיבות משוריינות סוריות מתוגברות בחי"ר / נ"ט וארטילריה רבה, את חטיבה 679 שהסד"כ שלה היה חצי מהתקן וברוב הזמן היה רק כשליש ממנו. במהלך הקרבות הגיעו טנקים סוריים פעמיים לכביש נפח עין זיוון וחלקם אף חצו אותו והצליחו לטפס לרכס אורטל - דלווה. מבלי להפחית מאומה מחשיבות לחימתה של חטיבה 7 בגזרת החרמונית, יש הטוענים כי "עמק הבכא האמיתי" הייה המשולש שבין חושנייה, תל יוסיפון ונפח שעם תום הקרבות נותרו בו מאות טנקים, נגמ"שים, תותחים

בליל 8/9 אוקטובר בעת דיון במפקדת פד"ם ב"דבלה" אמר שרה"בט: "הרבה אמיתות שקבענו לעצמנו התבררו כלא נכונות. . . צריך ללמוד את החיים מחדש." [יומן רל"ש שרה"ב"ט]. להרחבה בעניין חיוני זה ראה מאמריו של ד"ר צבי לניר בנושא.

⁴ הפיחות המשמעותי בסד"כ הלוחם נבע גם מתקלות טכניות רבות, מבעיות באיתור ושיבוץ אנשי צוות לטנקים כשירים וכן מהמהומה שבה, בהעדר מפקדים ופקודות ישירות, העדיפו חלק מהמפקדים שלא לקחת חלק בקרב.

ומשאיות שרופים ונטושים.⁵

ביום הראשון של הלחימה בגזרת נפח נטלו חלק שברי יחידות מארבע חטיבות שריון - 188, 7, 179, 679 - וחלק מגדוד 12 של "גולני" שנערך באזור טרם הלחימה. בגזרה נכחו שלושה מח"טים - 188, 679 וחטמ"ר 820 [היום 474] וכמו כן פעלה שם גם מפקדת אוגדה 36, שבאותה התקופה הייתה מפקדת מילואים. **אלא שלמרות ריבוי המפקדות והמפקדים באותה הגזרה, לא הוטלה ביום ראשון על אף אחד מהם המשימה לנהל את הלחימה בה באופן מסודר ומתואם.** הצירוף של העדר השליטה המרכזית, הלחץ הסורי המפתיע והכבד על נפח וההתנקזות של כוחות מאולתרים מיחידות שונות לשם, הביאה לכך שביום ראשון בצהרים הפכה הלחימה בסביבת הצומת ל"קרב שליפות" פרוע וכאוטי של חלקי יחידות וטנקים בודדים, שעשו כל אחד על פי הבנתו ויכולתו את המיטב על מנת לעצור את הטנקים הסורים. לקושי בצירוף המהלכים של אותו היום זה לזה, נוסף גם הקושי של שיבוצם על ציר הזמן באותו יום ראשון גורלי. עם זאת, שלושה "עוגנים בזמן" נמצאו כמכנה משותף כל המסמכים והעדויות שנשמעו ונבדקו לצורך התחקיר:

0700 - המפגש בנפח של מח"ט 679 אורי אור עם רפול מ. אוגדה 36 .
 1145 - הוראת הפיקוד למח"ט 679 לחזור מקונייטרה לנפח.
 1430 - היעלמותו של איציק בן שוהם ז"ל מח"ט 188, מרשת הקשר הפיקודית.

מנקודות אלה זו ניסיתי להקיש קדימה ואחורה על השעה המשוערת שבה התרחש כל אחד מאירועי יום ראשון המוזכרים בתחקיר. העדר תחקירים קרובים לזמן הלחימה, מרחק השנים והזיכרון השברירי מטבעו ביחד עם הניפוי והשיפוץ שעוברים האירועים במוחו של כל אחד מהלוחמים, מכבידים תמיד על הניסיון להרכיב את תמונת הקרב. תופעה זו קיבלה יתר תוקף בעת שהדברים אמורים ביום הראשון של מלחמת יוה"כ. הצירוף של ההפתעה המוחלטת שנחתה על אנשי

⁵ כך תא"ל [מיל'] עמוס גלבווע, מי שהיה רע"ג סוריה באמ"ן לאחר מלחמת יוה"כ בראיון שנערך עימו לאחרונה.

המילואים השאננים בביתם, מהומת הכניסה המאולתרת ללחימה וההעדר המוחלט של תמונת מצב הטקטית, ש"התעדכנה" רק כאשר הטנקים הסורים הגיעו סמוך למחנה נפח, גזרו על האירועים שהתרחשו באותו היום להיות חריפים מאד, רבי פנים ונתונים לתיאורים מזוויות רבות, שבאופן טבעי חלקם גם סותרים זה את זה. מטבע הדברים מובן שאינני יכול לערוב לדיוק מרבי בתחקיר זה ובכל מקרה - כל הטעויות כאן הן שלי בלבד.

פרק ראשון - הקרב

האויב

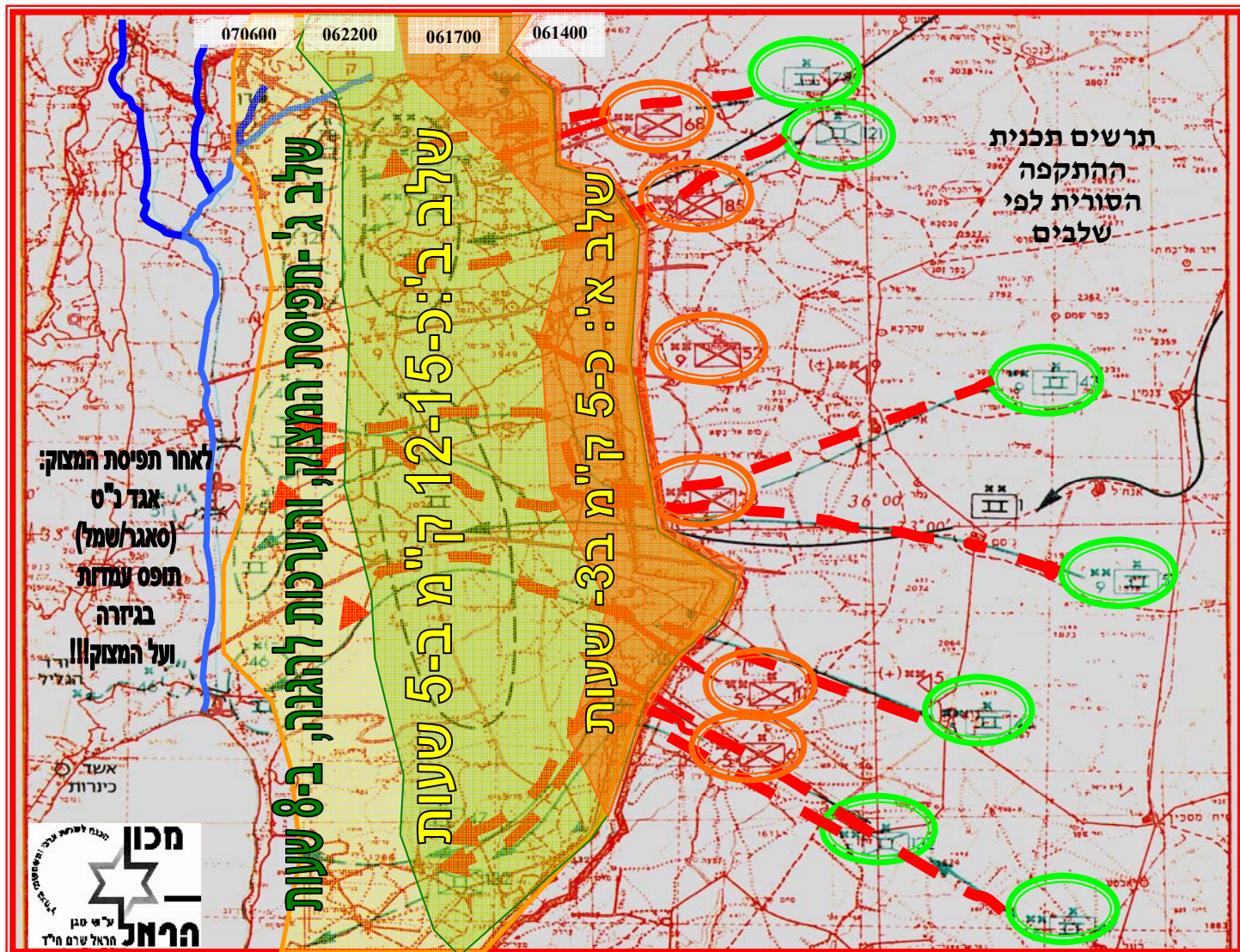
מטרת ההתקפה הסורית היתה להקדים את עתודות המילואים של צה"ל, לכבוש את כל רמת הגולן עד יום הע' + 1 ולהערך להגנה כאשר שלוש דיביזיות החי"ר ערוכות מעל ערוץ הירדן ושתי דיביזיות שריון כקו שני בעומק הרמה. קיימות גם עדויות על כוונה סורית לנצל הצלחה לכיוון ראש פינה וכפר רג'ר. לצורך המתקפה תוגברה כל אחת משלוש דיביזיות החי"ר בחטיבה משורינת עצמאית. ההתקפה נועדה להיות חזיתית בעיקרה וכמקובל בתפישת הפו"ש הסורית / מזרחית היא חולקה למשימות משנה, שהשלמת כל אחת מהן היא תנאי הכרחי לתחילתה של הבאה אחריה. שלבי ההתקפה המתוכננת היו:

שלב א' - "המשימה הישירה": 14:00 עד 17:00 - הכנה אווירית וארטילרית על כל הקו הקדמי והמפקדות. הכשרת מעברים על המכשול וכיבוש רצועה בעומק 6-8 ק"מ ממערב לקו ע"י חטיבות החי"ר של הקו.

שלב ב' - "המשימה הבאה": 17:00 עד 22:00 - העמקת החדירה עד 12-15 ק"מ ממערב לקו סגול בקו זעורה - נפח - אל על ע"י חטיבות השריון של דיביזיות החי"ר והוצאת משמרות קדמיים לכיוון המורדות לירדן.

שלב ג' - "המשימה היומית": משעה 22:00 עד 06:00 למחרת - החדרת שתי דיביזיות השריון, השלמת הכיבוש והתארגנות להגנה מול יחידות המילואים.⁶

⁶ ע"פ סא"ל [מיל'] צבי עופר "ברק ביום הכיפורים", כרך א', עמ' 82.

יוה"כ 6 אוקטובר החל משעה 1400 ועד מוצ"ש 2100

פרוץ האש מצא את חטיבה 188 ערוכה לאורך כל קו המגע לקראת יום קרב, כאשר גדוד 53 בדרום הגזרה וגדוד 74 בצפונה. גדוד שלישי של החטיבה היה גדוד מילואים 39 הנמצא בלתי מגוייס עדיין במחנה ירדן. על פי הגדרות פצ"ן מח"ט 188 היה האחראי על ניהול הקרב ומכאן שמח"ט 7 אמור היה לקבל את ההוראות להפעלת חטיבתו ממח"ט 188. 40 דקות מפרוץ האש וללא שתיאם זאת כראוי הניע מח"ט 7 את חטיבתו, שהייתה ערוכה באיזור נפח כעתודה פיקודית, לגזרת גדוד 74 בחרמונית. בשעתיים הראשונות ניהל מח"ט 188 את הלחימה מהבונקר בנפח ומאוחר יותר

מח"ט 820 מפקד על כל המוצבים בקו. המוצבים אינם כפופים למג"דים שבגזרות הלחימה.

0120 - אלוף פצ"ן מעביר את השליטה על רמה"ג למפקד אוגדה 36 ועוזב את הבונקר בנפח בדרכו להר כנען.

מוצ"ש - 6 אוקטובר החל משעה 2100

עם רדת החושך התמוטטה ההגנה על דרום רמה"ג, והחל מחצות לא הייה יותר כוח של צה"ל מקו חושנייה ודרומה המסוגל לעצור את הסורים. בגזרה המרכזית חצתה חטיבה משורינית 51 הסורית ללא הפרעה את המכשול שמדרום למוצב 111 ונעה בחשכה עד לחושנייה ולצומת משתא. כוחות קדמיים של החטיבה המשיכו ונעו מהצומת צפונה על ציר הנפט לכיוון נפח ומערבה לכיוון קצביה. באותו הזמן חדרה גם חטיבה ממוכנת 132 מדרום למוצב 116 והגיעה ללא התנגדות לאזור תל סאקי⁷. חטיבה משורינית 46 נעה ללא התנגדות דרך ג'וחדאר ונעצרה ממערב לתל פארס.

כאמור, החל משעות הערב נמצא מח"ט 188 בצומת ציר הנפט עם ציר המים מצפון מערב לתל פארס, משם הוא ניסה לנהל את לחימת החטיבה בגזרת גדוד 53 ההולך ומתפורר תחת לחץ ההתקפה הסורית האדירה.

2100: ע"פ הנחיית סמח"ט 188 יוצא צביקה גרינגולד מהסדנא בנפח עם שני טנקים ונע על ציר הנפט דרומה. קילומטר וחצי מצפון לצומת משתא, באזור מעביר המים של הזוויתן, הוא נתקל בטנקים סורים פגע בחלק מהם ועצר את השאר.

⁷ העורך: עד חצות נלחמה מחלקת טנקים (מח' 3 מפל' ו' של גד' 74/188) כנגד נסיונות ההבקעה של הסורים. המחלקה בפיקוד סגן יואב יקיר הי"ד תפסה עמדות ברמפה הסמוכה למוצב 116 (הישן) ששלט על רכס הבכתי ועל ציר הפריצה הסורי. תוך כדי לחימה השמידה המחלקה כ-40 כלים של החטיבה הסורית המבקיעה וכתוצאה מכך עיכבה את התקדמותה. במהלך הקרב נהרג סגן יואב יקיר ובמקומו תפס פיקוד הסמ"ח סמל ניר עתיר. למרות המצב חסר הסיכוי מול כוחות עדיפים פי כמה - המשיכה המחלקה בקרב. רק סמוך לחצות - כאשר אזלה התחמושת בטנקים נעה המחלקה לתל סקי לבצע "מלא מחדש" ואז יכלו הסורים לנוע קדימה בחופשיות. יש לציין שכתוצאה מעיכוב זה הגיע חטיבה 132 לאזור פקק אל על רק למחרת בסביבות השעה 12 בצהריים (7 באוק'). טנקי החטיבה ואיתם טנקים מחט' 47 נתקלים בתנועה בטנקים מחטיבת המילואים 179 ומחט' 9 אשר נעים לכוונם מאזור אל על בהתקלות זו מושמד הכח הקדומני הסורי וכתוצאה מכך נעצרת התקדמותם. אילמלא עוכבה תנועתה היתה מגיעה עוד בלילה למצוק ולשליטה על מורדות הגולן ואז כל תמונת הקרב היתה משתנית, ולא היתה מאפשרת לקיים את התקפת הנגד של אוגדת מוסה פלד.

2200: מג"ד 266 עוזי מור מחטיבה 179, יוצא עם כוח ראשון, פלוגה א' המאולתרת בפיקוד אמנון שרון, מימ"ח "פילון" שליד ראש פינה. הפלוגה נעה דרך גשר בנות יעקב עד לנפח, שם עצר אותה קמב"ץ חטמ"ר 820 והורה למג"ד לנוע לציר הנפט לחבירה עם צביקה. הפלוגה עם המג"ד נעה דרומה.

2200: עקב דרישה בהולה מפצ"ן לחסום את ציר יהודיה, מתארגן במחנה "יפתח" כוח בפיקוד סמ"פ ניצן יוצר מחטיבה 679. הכוח יוצא עם 4 טנקים לציר גשר אריק קצבייה.

יום ראשון 7 באוקטובר

0015: הפלוגה של גדוד 266 חוברת לצביקה בציר הנפט באיזור מעביר המים של נחל זויתן. המג"ד מורה לצביקה לחפות מימין לציר והוא עם פלוגה א' יוצא להסתערות בשדרה לאורך הציר.

0115: תוך זמן קצר נפגעים כל הטנקים של פלוגת אמנון למעט שניים המעמיסים על עצמם פצועים וחוזרים לנפח. המג"ד נפצע והמ"פ נופל בשבי. צביקה, שנפגע מירי כוחותינו והחליף טנק, נשאר שוב לבד. צביקה מבקש ומקבל אישור ממח"ט 188 לנתק מגע ולנוע לאחור. הוא נע על הציר לאחור צפונה שלושה קילומטר עד מדרום לעין אל קורה, ומשם ממשיך לנהל אש עם הסורים.

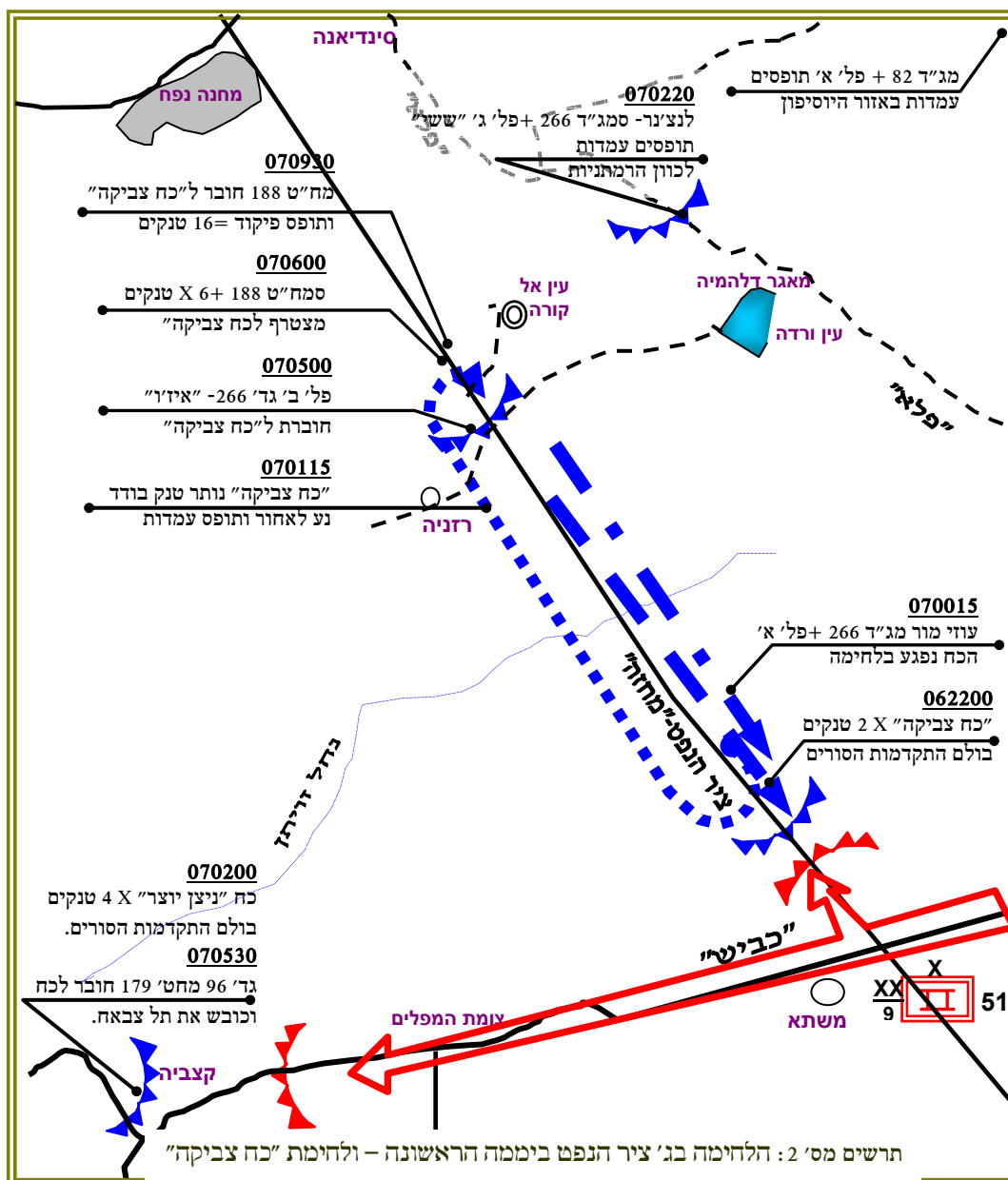
0115: כוח נוסף מגדוד 266 מחטיבה 179 יוצא מפילון לנפח ובו שתי פלוגות מאולתרות. בכוח שני מ"פים וסמג"ד בסה"כ 14 טנקים.

0200: הכוח של ניצן יוצר מחטיבה 679 פוגש בסורים ממערב לצומת קצבייה. לטנקים אין תיאום כוונות והם יורים לתוך החושך ולנצנוצים. ככל הנראה שהם אינם פוגעים אבל הירי משהה את הסורים במקום.

0220: הכוח הנוסף של גדוד 266 מחטיבה 179 מגיע לנפח. פלוגה ב' בפיקוד איז'ו ז"ל מופנית לציר הנפט על מנת לחבור עם צביקה. פלוגה ג' בפיקוד ששי וסמג"ד 266, לנצ'נר ז"ל, מופנית לציר "פלא" היוצא דרך המחצבה לכיוון סינדיאנה וחושנייה.

0300: לאחר שורת בקשות נוספת ממח"ט 188 לתגבר את כוחותיו בגזרה הדרומית יוצא כוח "טייגר" מחטיבה 7 דרומה ועוצר ממערב למוצב 110 עוצר את חטיבה 43

הסורית העולה ב"ציר הישובים" מפתחת כודנה לכיוון קונייטרה. עם תום הקרב לא נשאר המ"פ ת"פ 188 אלא חוזר לחטיבה 7.⁸ בשעה זו נמצא מג"ד 82 עם פלוגה א' ובה 5 טנקים ליד תל יוסיפון. הפלוגה מבצעת "מלא מחדש" ותיקונים טכניים וממתינה במקומה. פלוגה ב' של הגדוד נמצאת במוצב 111 ושאר הכוחות מפוזרים בדרום הרמה.

0430: פצ"ן מגיע למסקנה שכוחותיו מתקשים מאד להחזיק ברמה"ג ומבקש

⁸ אגרנט עמ' 1048 - "קראתי ברשת לקצין אג"ם של 188, בני קצין, אמרתי לו שהשמדתי את הכוח. . . הוא אמר לי תודה - יפה מאד - להתראות. ואז הקמתי קשר עם מח"ט 7. עדות מאיר זמיר מ"פ "טייגר".

מהרמטכ"ל את העתודה המטכ"לית- אוגדה 146. הפיקוד מורה ליחידות הלוחמות להמשיך ולהתעקש על עמדותיהן, מתכנן להיערך עם חטיבות המילואים על קו המדרגה המערבית ומתחיל בפינוי יחידות לא לוחמות ובהכנות לחסימת הצירים היורדים מהרמה לגליל.⁹

0430 : כוח מח"ט 679 ובו המג"דים משה הראל ורפול שפר יוצא מימ"ח "יפתח" בדרכו לנפח. בכוח הראל כ - 15 טנקים כולל שלושה מ"פים [בני אברבנאל, חיים חוצב (צ'צקי) ז"ל, עמוס בן דוד ז"ל]. בכוח רפול שפר פלוגת ברוידא ובה 5 טנקים והמ"פ ישראל בן יעקב (שרול) עם שני טנקים.

מח"ט 188 - לקראת בוקר הולכה ומצטברת אצל המח"ט ההבנה כי ניתוק ציר הנפט אינו מאפשר יותר ביצוע "מלא מחדש" בטנקים הריקים מתחמושת שבקו, ואלה שעדיין יורים כבר אינם מסוגלים לעצור את זרם הכוחות הסורי הפורץ לעומק הרמה.¹⁰ המח"ט נע עם הנגמ"ש והטנק מערבה אל מזרעת קונייטרה.

0500 : פלוגה ב' של גדוד 266 מחטיבה 179 בפיקודו של איז'ו רייבנבך ז"ל חוברת לצביקה ליד עין אל קורה ומתחילה להלחם איתו על ציר הנפט. צביקה מבקש סיוע נוסף מסמח"ט 188 .

0530: גדוד 96 מחטיבה 179 חובר לכוח של ניצן יוצר הנמצא 4 - 3 קילומטר לערך מדרום לקצבייה לכיוון גשר אריק. מח"ט וסמח"ט 179 נמצאים עם הגדוד. הכוח מבצע איגוף צפוני וכובש את תל צאבח. מח"ט 179 נפצע הסמח"ט המחליף אותו נהרג וקצין האג"ם מקבל את הפיקוד על הכוח.

0600 : על ציר הנפט מצטרף סמח"ט 188 לצביקה עם ששה טנקים מחטיבה 179 שאסף בנפח. הסמח"ט מתחיל לנהל את הקרב במקום.

0700 : מח"ט 679 מתייצב אצל מפקד אוגדה 36 בנפח וזה מורה לו לתפוס את גזרת קונייטרה. נראה כי בשעה זו הניח מפקד האוגדה כי פלוגת המילואים מגדוד 266

⁹ אגרנט עמ' 1023 - שעה 0414, פצ"ן למטכ"ל: "כל הכוונה לבלום את האויב בדרום הרמה. מירב המאמץ יתרכז במניעת כניסת כוחות לשטח ישראל." ; עמ' 1024 - שעה 0430, פצ"ן ליחידות ברמה"ג : "כל חומר סודי במפקדות לשרוף"; עמ' 1025 - שעה 0439, שרהב"ט: "רוצה לגשת להר כנען אם הולכים לאבד את רמת הגולן"; אגרנט עמ' 1075 - שעה 0630 לערך, "ביום ראשון בבוקר האלוף הקפיץ אותי ונתן פקודה להכין את הגשרים לפיצוץ. . . זה הייה הרגע הקשה של רמת הגולן. . . ההרגשה הייתה שכאן הולכת להיות שואה". עדות צבי בר מח"ט 820; אגרנט עמ' 1090 - שעה 0937, דיווח לפצ"ן: "בשעה 1100 יהיו הגשרים מוכנים לפיצוץ"

¹⁰ עדות קמ"ן 188 צוריק. אגרנט עמ' 3-1032

ביחד עם גדוד 82 בציר "פלא" וסמח"ט 188 על ציר הנפט מצליחים לעצור את הסורים מדרום, בעוד שבגזרה מדרום לקונייטרה, אין כל כוח.

בפועל, באותה השעה גדוד 82 לא השתתף בלחימה מכיוון שהמג"ד נמצא בתל יוסיפון עם פלוגה א' ב"מלא מחדש" ופלוגה ב' הייתה עדיין במוצב 111. כוח סמג"ד 266 שהיה במגע עם הסורים באותה השעה לא הצליח לעצור אותם ממזרח לרמתנייה. מכל מקום, **לאור תמונת המצב שהייתה ברשותו, שיגר מפקד האוגדה את מח"ט 679 מנפח מזרחה בכדי לסגור את הפתחה שבין חטיבה 188 שמדרום לחטיבה 7 שבצפון.** המח"ט נע עם כוחו לכיוון קונייטרה.

0830: מח"ט 679 נערך עם כוח הראל מדרום לעיר על נ.ג 1010 שממערב למוצב 109 וכוח רפול שפר נערך על רכס הבוסטר שמצפון לקונייטרה. חפ"ק המח"ט מתמקם ליד עין זיוון. בגזרת החטיבה אין כל מגע עם האויב והמפקדים רואים את לחימת חטיבה 7 באזור החרמונית שמצפון.

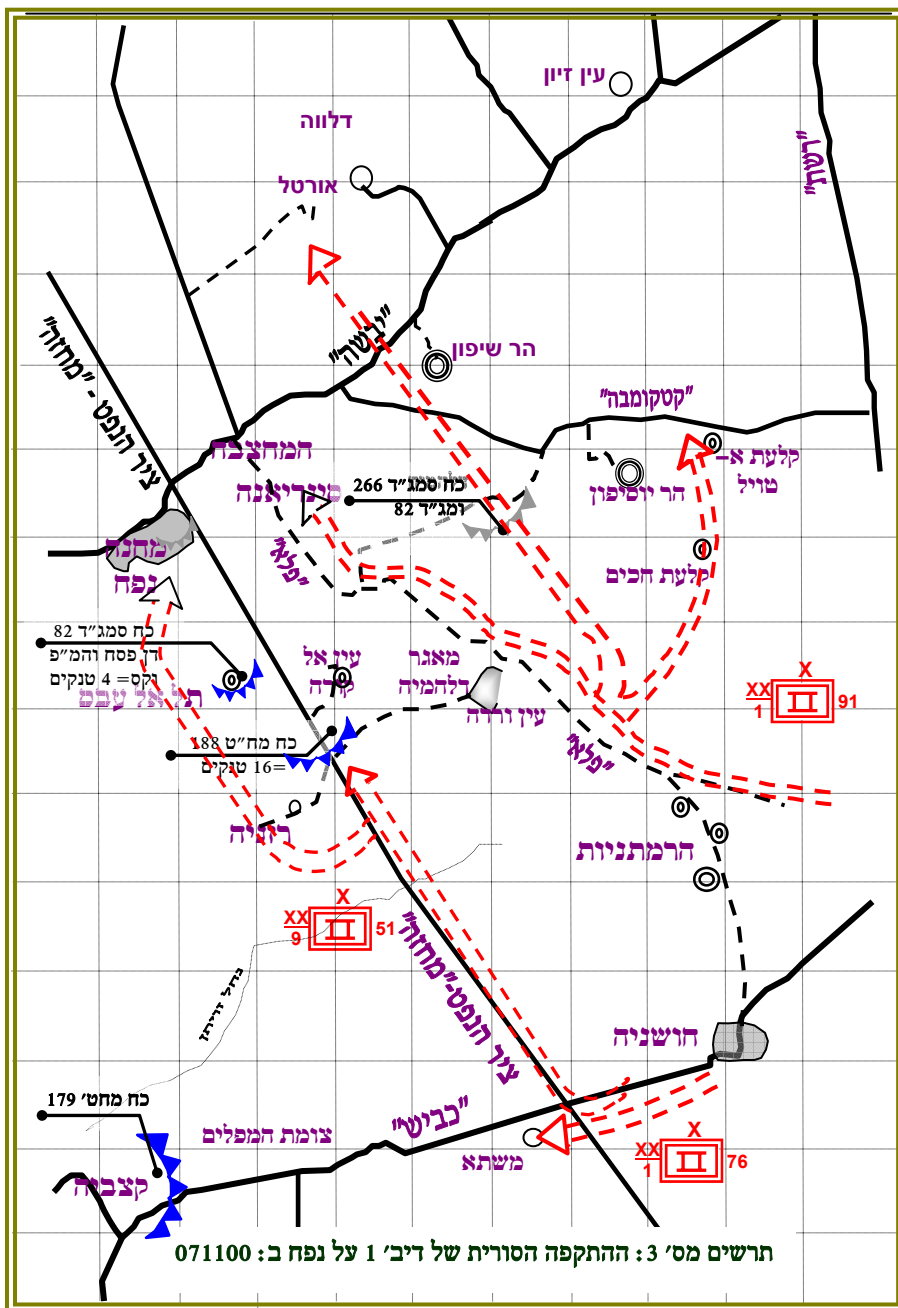
מח"ט 679 יצר קשר עם מח"ט 7 וזה הציע לו לבצע התקפת נגד לתוך שטח סוריה על בסיס חטיבתו העומדת ברכסי החרמונית. המח"ט דחה את ההצעה, בעיקר לאור חוסר הבהירות על המתרחש בכלל ובגזרה הדרומית של רמה"ג בפרט, שעל הלחץ ששרר בה הוא למד מההאזנה לרשת 188 טרם שיצא מהימ"ח. המח"ט מחכה לגדוד נוסף של החטיבה בפיקוד רן גוטפריד האמור לחבור אליו.

0730: מפקדת האוגדה מדלגת לעלייקה מחשש להתקרבות הסורים. לאחר זמן מה חזרה המפקדה לנפח.

בשעה זו, לאחר שהבין כי הקרב העיקרי מתנהל מדרום לנפח, כי כוחותיו בדרום הרמה כבר אינם יעילים יותר וכן שציר הנפט חסום ע"י הסורים, ביקש מח"ט 188 אישור מהפיקוד לעזוב את מקומו במזרעת קונייטרה ולנוע לנפח דרך גמלא, עמק הבטיחה ומחנה ירדן. המח"ט קיבל אישור ויצא בדרכו לנפח.

בלימת דיביזיה 7 בגזרה הצפונית על קו המגע ביחד עם בלימת חטיבות 51 ו 43 מדיביזיה 9, שהתקדמו בתוך רמת הגולן, הביאה לשיבוש תוכנית ההתקפה הסורית, שכאמור חתרה להגיע בקו ישר ובאור ראשון למדרגה שמעל הירדן. כחלופה לכך, החלה המפקדה הסורית לאלתר התקפה מדרום לכיוון נפח שנועד לכיבוש השטח

החיוני שם וייתכן שגם בכדי לנתק את חטיבה 7 מעורפה. ביצוע ההתקפה הוטל בבוקר על מפקד דיביזיה 1, שהתמקם עם החפ"ק שלו בתל פזרה, ועל חלק מיחידותיו שטרם לחמו עד אז ונמצאו עדיין בחניונים ממזרח לכודנה.

בדרכו לנפח, באיזור שפך הירדן לכינרת, אסף אליו מח"ט 188 את סמג"ד 82, דני פסח ז"ל, שהגיע לשם עם טנקי בודד דרך תל סאקי ומחנה אל - על. בצומת כביש נפח - מחנה קרן המח"ט הורה לסמג"ד לעצור, לאסוף אליו כל כוח שיפגוש ולהכניס אותו לקרב בנפח ת"פ מח"ט 188. מאוחר יותר אסף סמג"ד 82 את וקס ז"ל, מ"פ א' מגדוד 57 חטיבה 679, שפיקד על שניים או שלושה טנקים, ונע עם הכוח המאולתר לכיוון תל עבס, מדרום לנפח וממערב לציר הנפט.

עם הגיעו של מח"ט 188 לנפח וטרם כניסתו לציר הנפט, הוא הורה לקצין הקשר שלו חנן שוורץ ולקמ"ן צוריק לעמוד על כביש נפח - עלייקה, לעצור כל טנק המגיע אליהם ולהעביר אותו לרשת מבצעים חטיבה 188 - "טופי". כמו כן אמר המח"ט לקציני

המטה: "אין לי חטיבה, הכוח היחידי שיש זה הכוח שנלחם על ציר הנפט"¹¹. נגמ"ש המח"ט נשאר בנפח, קצין האג"ם עולה כאיש צוות חמישי והטנק הבודד יצא לציר הנפט לחבירה עם כוח הסמח"ט.

0930: מח"ט 188 נע מנפח על ציר הנפט דרומה, וחובר לסמח"ט 188 הנמצא עם "כוח צביקה" ופלוגה ב' של גדוד 266 בפיקוד איז'ו. בגזרת ציר הנפט נמצאים כ- 16 טנקים, המנהלים לחימה סדורה, מבצעים "מלא מחדש" ומצליחים להדוף את הסורים דרומה.

חפ"ק מדיביזיה 1 מתמקם בתל פזרה. לאחר שהתקפת הלילה השתבשה מאלתר מפקד הדיביזיה התקפה לכיוון נפח על ידי שתי חטיבות: חט' 91 ו-51 - שאליהן מצטרפת חט' 46 שהתקדמה בבוקר מתל פארס לציר המפלים.¹²

1000: מג"ד 82 הנמצא בתל יוסיפון ביחד עם פלוגה א' מזהה כוח אויב גדול בכיוון חושנייה. הוא מבקש ממח"ט 188 להתקדם דרומה והמח"ט מורה לחבור לסמג"ד 266 שעל ציר "פלא" ולסייע לו. מג"ד 82 נע עם פלוגה א' שבה 4 טנקים מיוסיפון לסינדיאנה וחובר לסמג"ד 266, שנותר עם שלושה טנקים בעוד שלושה אחרים נראים בוערים על רכס "הבננה" [של היום]. המג"ד נע עוד דרומה עד לקו שמזרחית לרמתנייה, שם הוא נתקל בכוח סורי גדול שפניו צפונה.¹³

1100: הסורים יוצאים להתקפה דו - חטיבתית על נפח. כאשר חטיבה 51 תוקפת על בסיס ציר הנפט וממערב לו דרך הציר שממערב לרזנייה ולכיוון תל עבס וחטיבה 91 של דיביזיה 1 ע"ב ציר "פלא". האיגוף המערבי של חטיבה 51 איננו נראה ע"י כוח 188 שעל ציר הנפט והכוח הסורי מגיע לתל עבס. וגולש לנפח. חטיבה 91 נעה בשני מאמצים. מאמץ אחד מרמתנייה לסינדיאנה ע"ב ציר "פלא" לנפח ומאמץ שני ממערב לתל שיפון לכיוון רכס אורטל. הגדוד הממוכן / נ"ט של החטיבה משתלט על רכס

¹¹ אגרנט עמ' 1102. צוריק קמ"ן החטיבה מתאר כך את הפרידה מהמח"ט בנפח: "המח"ט אמר לנו - אין לי חטיבה, הכוח היחידי שיש זה הכוח שנלחם על ציר הנפט. הבנו שאין יותר כוחות ברמת הגולן. . . הוא אמר - התפקיד שלנו לבלום עד שיגיעו המילואים וזה בשניים נחזיק. . .". תיאור זה מלמד על כך שהמח"ט לא ידע או שהתעלם ממג"ד 82 ושתי פלוגותיו, שהיו החל ממוצ"ש ת"פ 188 ונמצאו באותה השעה ממזרח לו, על כוח סמג"ד 266 בציר "פלא" שממזרח וכן על כוחות מחטיבה 679, שנמצאו באותה השעה בסביבות נפח וקוניטרה.

¹² העורך: זהו איגוד יחודי של כוחות ת"פ מפקד דיב' 1: חטיבה 51 מדיב' 9; חטיבה 46 מדיב' 5; וחט' 91 מדיב' 1. במקביל הפעיל מפקד דיב' 1 את חט' טנקים 76 על כביש חושנייה קצביה כדי לשלוט במרחב של צומת חושנייה ציר הנפט קצביה. וכן הפעיל במקביל את החטיבה הממוכנת 58 למגננה באזור חושנייה - תל פזרה (עפ"י משה בר כוכבא "מרכבות הפלדה" עמ' 288)

¹³ אגרנט עמ' 1111.

קלעת חכים, דרומית לתל יוסיפון, ומשם הוא מסייע מהאגף באש נ"ט לגדודי הטנקים המתקדמים צפונה.

הכוח הסורי הודף לאחור את כוח מג"ד 82 שנפגע, נפצע והתעוור זמנית. שארית פלוגה א' מגדוד 82 וכוח סמג"ד 266 שנותרו על ציר "פלא" - סה"כ כשמונה טנקים - מתחילים לסגת מול הלחץ הסורי הכבד ההולך ומתקרב לנפח. המהלך של חטיבה 91 איננו נצפה ע"י מח"ט 188, הממשיך לנהל את הלחימה על ציר הנפט.

1130: מ. אוגדה 36 עדיין איננו מודע לחומרת תמונת המצב שהשתנתה במהירות לעומת זו של הבוקר. הוא מורה למח"ט 679 להמשיך ולהחזיק בעמדות בגזרת קונייטרה.

המ"פ וקס מחטיבה 679 ביחד עם סמג"ד 82 ושלושה טנקים מגיעים לאיזור נפח ופונים לכיוון תל עבס.

1145: בפצ"ן מתרחש מהפך בהבנת תמונת המצב בנפח. הפיקוד, המלקט ידיעות מקוטעות ממפקדים בשטח, מבין מהם שהטנקים הסורים עולים על נפח. אלוף הפיקוד עצמו מורה למח"ט 679 לנוע במהירות בחזרה מגזרת קונייטרה לכיוון נפח.

מח"ט 679 מפצל את כוחו הקטן לשניים. לרפול שפר הוא מורה להשאיר על רכס הבוסטר את פלוגת ברויידא שבה חמישה טנקים, ולנוע עם שאר הכוח - שלושה טנקים - דרך עין זיוון לכיוון נפח ולמשה הראל, הוא מורה לנוע דרומה על "ציר הישובים" - "רשת" - עד צומת עם ציר "קטקומבה", המוביל מערבה לכיוון הפיתחה שבין תילי יוסיפון ושיפון. חפ"ק המח"ט נע עם גדוד 57. למג"ד נאמר כי "יש אויב בשטח ועליו לנוע מערבה במגמת סריקה".

ממערב לציר הנפט בגזרת רזנייה ותל עבס נלחם סמג"ד 82 דני פסח וכוח וקס מחטיבה 679 - שלושה טנקים - מול הכוח המערבי של חטיבה 51 שאיגף את מח"ט 188 שעל ציר הנפט ותפס את גזרת תל עבס.

1200: גדוד 93 מחטיבה 679 בפיקודו של רן גוטפריד עם 22 טנקים, מגיע לנפח ממערב במגמה לחבור למח"ט 679 הנמצא בקונייטרה. המג"ד סבור עדיין כי מתנהל

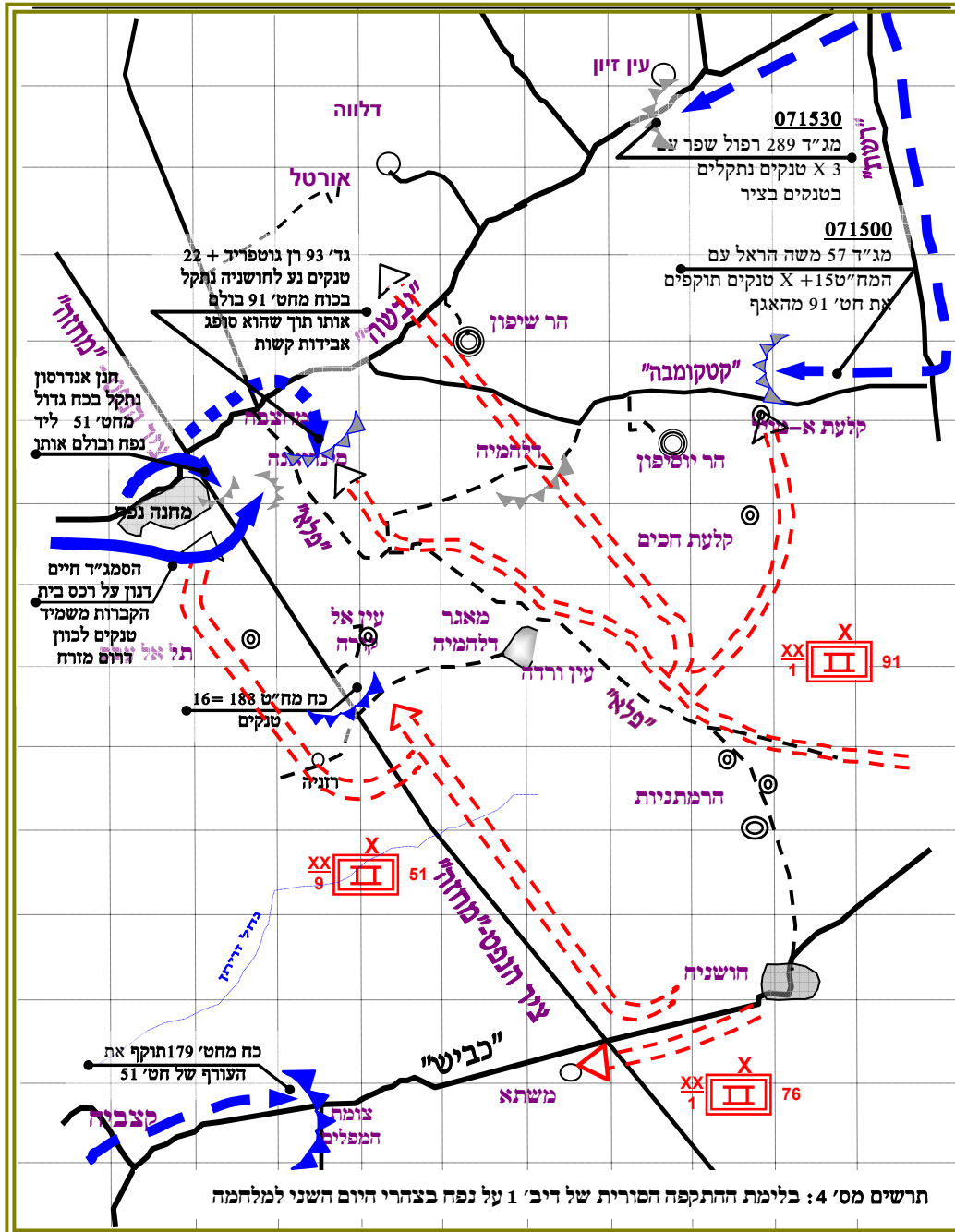
יום קרב גדול וכמו כן איננו יודע שהסורים נמצאים כבר בסינדיאנה שבמבואות נפח. מול מפקדת האוגדה עוצר את המג"ד ג'יפ ובו קצין האג"ם של אוגדה 36 המביא אותו לבונקר הפיקוד בנפח. המג"ד מקבל פקודה אישית מרפול לא לחבור למח"ט 679 בקונייטרה אלא להיכנס בשדרה על ציר "פלא" המוביל מהמחצבה לסינדיאנה על מנת לעזור למח"ט 188 בן שוהם הנמצא, ע"פ מפקד האוגדה, בחושנייה. המג"ד ומפקד האוגדה אינם מודיעים למח"ט 679, שהגדוד שהוא מצפה לו מהבונקר לא יחבור אליו. לאחר פגישתו עם מג"ד 93 ולאחר שקמ"ן האוגדה רואה טנקים סורים ליד המחנה, **מפנה מפקד האוגדה את המפקדה מנפח ועם החפ"ק שלו הוא מדלג כ - 3 ק"מ צפונה על ציר הנפט.**

1230: למראה המהומה שמסביבו ולמרות הנחיית מפקד האוגדה על התנועה המהירה לחושנייה, החליט מג"ד 93 לנוע באופן מאובטח.¹⁴ ליד המחצבה הוא פונה ימינה לציר "פלא" ועולה פרוס אל קו הרכס הראשון שמדרום למחצבה. פלוגת שושני עולה ליד המג"ד על הציר ופלוגת פרלוב פונה מערבה ומתפרסת ממזרח לגדר מחנה נפח [באיזור מגדל התצפית של הצמ"פ היום].

¹⁴ ע"פ עדותו של רן גוטפריד, בעת שיצא מהבונקר בדרכו חזרה לגדוד שעל כביש נפח ראה טנקים מיחידות שונות משוטטים מבוהלים סביב המחנה וארטילריה נופלת סביבו.

כאשר עלו הטנקים הראשונים על קו הרכס הם נתקלו בטווח של כמה מאות מטרים מהם בעשרות טנקים סורים T-62, שפניהם לנפח. המג"ד המופתע מיאן בתחילה להבין כי המדובר בטנקים סורים ולכן קרא אליהם בערוץ חירום חש"ן. לאחר מספר קריאות שלא נענו, פתח הגדוד באש ותוך זמן קצר נפגעו מספר טנקים סורים ועלו באש.

הסורים השיבו באש יעילה ופגעו בזה אחר זה בטנקים של גדוד 93. לאחר מכן הם הגיעו לשליטה על קו הרכס וממנו הם פגעו בכל מה שנע על כביש נפח תל שיפון. המג"ד נפצע וכמן כן נפגעים ונפצעים המ"פים פרלוב ושושני. לאחר זמן לא רב נפגע רוב הגדוד והכוח מתפזר. למרות המכה האנושה שספג גדוד רן, הוא הביא לבלימת תנופת

ההתקפה של חטיבה 91, ובכך תרם תרומה מכרעת להצלחת המכה הנוספת שהם יספגו מכוח הראל בהמשך.

באותו זמן הגיע לגזרת נפח מ"פ נוסף מחטיבה 679, חגי קוהל ז"ל, ביחד עם מ"מ נוסף ומט"ק. שלושת הטנקים נעו על הכביש מזרחה לכיוון תל שיפון עד שנאמר להם, כנראה ע"י בן שוהם, לחזור לנפח. בדרכם חזרה הם נקלעו לקרב של גדוד 93 במחצבה. עם תום הקרב או במהלכו, נע המ"פ לציר הנפט עד שפגש מדרום לנפח בצביקה גרינגולד. זמן מה לאחר כך מכן נפתחת עליהם שוב אש טנקים מכיוון סינדיאנה. הכוח נע לאחור עבר את נפח, העמיס על עצמו פצועים ונע על הציר עוד צפונה, שם הוא פגש את חפ"ק רפול מפקד האוגדה. זה הורה להם לפרוק את הפצועים ולחזור ללחימה. שני הטנקים האחרונים שנותרו מהכוח של גדוד 266, שפעל מהבוקר בגזרת ציר "פלא" - הסמג"ד ברוך לנצ'ר ז"ל והמ"פ ששי יצאו מהשטח דרך סינדיאנה חזרו דרך ציר הנפט לנפח הצטרפו ללחימה במחצבה. שני הטנקים נפגעו ליד המחצבה. הסמג"ד נהרג והמ"פ, שנהגו נהרג, נחלץ רגלית.

1230: דני פסח ווקס נהרגים מדרום לנפח ליד ציר הנפט. שני הטנקים שנותרו מהכוח נעים בחזרה לנפח.

1300: מ"פ א' של גדוד 82 נלחץ צפונה לאיזור המחצבה קריאותיו בקשר אל מח"ט 188 אינן נענות. המ"פ פונה, מבקש ומקבל אישור ממח"ט 7, הנמצא ליד הר בראון, לחבור לחטיבת האם שלו. פלוגה ב' של הגדוד, שירדה בשעה 1000 לערך ממוצב 111 ונמצאת ליד תל יוסיפון בתחילת "מלא מחדש", מצטרפת לפלוגה א'. שתי הפלוגות נעות צפונה עד לצומת ווסט וחוברות שם לדרגים של חטיבה 7. מרגע זה ניתקות הפלוגות סופית מגזרת נפח.

1310: דיווח ביומן המבצעים של פצ"ן - "טנקים סורים בגדרות מחנה נפח"¹⁵

1330: כוח מחטיבה 91 הסורית נמצא ליד הגדרות המזרחיות של מחנה נפח ותופס את רכסי סינדיאנה מעל לכביש נפח. טנקים סורים עוקפים את נפח ממזרח עד לכביש, שם הם פונים מערבה לכיוון שער המחנה ומנחת המסוקים. כוח מזרחי יותר של החטיבה נע צפונה ללא הפרעה עוקף את תל שיפון ממערב ופונה על

¹⁵ אגרנט עמ' 1101.

הכביש מזרחה לכיוון עין זיוון. חלק מהכוח מתחיל לטפס על רכס דלווה השולטים על מרחב נפח המחצבה וכביש עין זיוון. ממערב ממשיכים כוחות של חטיבה 51 לעלות בציר הנפט תופסים את תל עבס וממשיכים על ציר הנפט לכיוון סדנת נפח שציר הנפט עובר דרכה.

החל משעה זו לערך החלה חטיבה 179 ללחוץ מכיוון צומת המפלים מזרחה אל עורפה של חטיבה 51 הנמצא בצומת משתא. ללחץ זה הייתה, ככל הנראה, השפעה רבה על ההחלטה הסורית להסיג מאוחר יותר את החטיבה מגזרת נפח בחזרה דרומה .

1330: כוח נוסף מחטיבה 679 ובו סמ"פ רמי בן זאב המ"מ חנן אנדרסון, המט"ק גטמן וטנקים נוספים מגיע לנפח. בקרבת מחנה נפח הם פוגשים את קמ"ן 188 צוריק והקשר"ח חנן שוורץ ע"ג נגמ"ש המח"ט. אלה מורים להם לעבור לרשת "טופי" - מבצעים חטיבה 188. הכוח מתקדם עוד קצת מעבר לעיקול הכביש שליד הסדנה ופוגש מטווחים קרובים מאד טנקים סורים הנמצאים ליד מנחת המסוקים של נפח. בהמשך, ולאחר שהם מקבלים פקודה ככל הנראה מבן שוהם עצמו נכנסים שני טנקים לציר הנפט החוצה את סדנת נפח ומשם הם פוגעים בטנקים סורים - T 55 של חטיבה 51, הגולשים מהבוסטר של ציר הנפט אל הוואדי שמדרום לסדנה. מייד בתחילת הקרב, המתנהל על הכביש שבתוך הסדנא, נהרג המט"ק גטמן ז"ל והמ"מ חנן אנדרסון עוצר בכוחות עצמו את הטנקים הסורים.

1400: הכוח של בן שוהם הנלחם על ציר הנפט מבין שהוא מכותר מכל צדדיו. ההודעה על הטנקים הסורים הנמצאים בנפח נופלת על מח"ט 188 בהפתעה מוחלטת¹⁶. המח"ט מורה לאיז'ו להשאר עם פלוגתו במקום והוא ביחד עם הסמח"ט, צביקה ומ"מ (מיל") בשם שי מסתובבים לאחור לכיוון נפח. טנקים נוספים מחטיבה 179 וכנראה גם של 679 שהגיעו לאזור מצטרפים אליהם מאחור להסתערות. הכוח נע צפונה כשהוא פרוש משני ציד ציר הנפט. בשעה זו החזיקו הסורים את הרכסים השולטים על ציר הנפט ממזרח, ואת תל עבס וקדרייה ממערב.

¹⁶ צביקה גרינגולד מתאר את מה שהתרחש כך: "בצהריים פלוס מינוס, לא בדקתי את הזמן- הסמח"ט התחיל לצעוק בקשר: 'אני ושלוש נשאים כאן, כולם להסתובב אחורה ולנסוע לכיוון נפח.' הוא אמר 'המכלאות שבאנו מהם הבוקר, בכיוון נפח, יש שם טנקים סורים.' אני לא אומר לך בדיוק במילים שלו פחות או יותר, די - כאילו שזה נפל עליו כרעם." אגרנט עמוד 1120

1430: בירידה מתל עבס לואדי קדריה נהרגים מירי מקלע סורי מח"ט 188 וקצין

האג"ם העומדים מחוץ לצריח. הנהג ממשיך לדהור על ציר הנפט, עד שהטנק מטפס על בולדרים ומתהפך על צריחו. לא רחוק משם נהרג בטנק שלו סמח"ט 188 ישראלי. חט' 188 נעלמת מהקשר. המ"מ (מיל") שי וצביקה ממשיכים צפונה. צביקה פוגע בטנקים סורים הנמצאים מצפון מזרח לו באזור רכס המחצבה ונכנס לתוך מחנה נפח. סביב גדרות המחנות הוא רואים טנקים סורים, שכבר נפגעו ע"י טנקים של חטיבה 679. צביקה לא מצליח לדבר עם האוגדה, ולכן הוא פונה לקצין אג"ם פצ"ן ומודיע לו שאיו יותר כוחות שיכולים לעצור את הסורים על ציר הנפט. ק. האג"ם מורה לו לחזור לטנק המח"ט לבדוק מה קורה שם לתת למח"ט מכשיר על מנת שיענה לפיקוד. צביקה יוצא חזרה לכיוון ציר הנפט, שם הוא מנסה ללא הצלחה לעצור טנקים נסוגים. לאחר מכן הוא נע לעליקה ומחנה "חומה", פוגש את קמ"ן החטיבה צור"ך ואת חנן שוורץ ושם מסתיימת לחימתו.

שאר פלוגת חגי קוהל מחטיבה 679 ובה כ 8 טנקים בפיקוד הסמ"פ הגיעה מאוחר יותר לאזור נפח, אלא שהיא לא נכנסה לקרב שהתנהל שם. הפלוגה נעה צפונה על ציר הנפט והמתינה במקומה עד שעות הערב. לקראת חושך חזר הכוח למחצבה, שם הוא הפך לכוח אמנון רימון ז"ל, שנהרג למחרת.

1500 - 1530: "גדוד" 289 המורכב משלושה טנקים [המג"ד רפול שפר, מ"פ ועוד מ"מ], שנע ראשון על ציר הכביש מעין זיוון לנפח, נתקל בטנקים סוריים היורים עליו מהמורדות הדרומיים של רכס אורטל. ככל הנראה אלה הם טנקים של חטיבה 91 שהחלו כבר לטפס על הרכס. בהיתקלות זו נפצעים המג"ד ושרול המ"פ. המ"מ שיישון חילץ את עצמו מזרחה עד למתבן בעין זיוון, שם הוא העביר את הלילה וחבר לחטיבה בבוקר.

גדוד 57 בסד"כ של כ 15 טנקים עם חפ"ק המח"ט נע על ציר "קטקומבה", המגיע ממזרח בין תל שיפון לתל יוסיפון. בהגיעו לרכס הקלעה שמצפון לתל יוסיפון, הוא עלה לשטח השולט ממזרח על אזור דלהמייה ועד לרכס סינדיאנה. הגדוד זיהה את הטנקים סוריים של חטיבה 91 העומדים ופניהם לכיוון סינדיאנה, כאשר אגפיהם ועורפם חשופים. הכוח פגע ב 20-15 טנקים והמשיך

להתקדם באיטיות מערבה. מהירי הסורי הנגדי נהרג המ"פ צ'צ'קי [חיים חוצב]. בהמשך התפצל הכוח לשניים. כוח אחד עם חפ"ק המח"ט מדרום לתל שיפון המשיך ללחוץ על הסורים לכיוון סינדיאנה, קיצר עוד טווחים ופגע באגף הטנקים הסוריים המחזיקים ברכס המחצבה וסינדיאנה. כוח שני בפיקוד הראל פנה צפונה על הציר המוביל "לחורשת דלווה", שמצפון מזרח לתל שיפון [ציר תרגילי ההבקעה של היום] ע"מ לפגוע בטנקים סורים על כביש עין זיוון¹⁷. כאשר יצא הכוח מעבר למחסה החורשה, הוא פגע בראש הכוח הסורי שבצומת דלווה, אלא שהוא נחשף לטנקים הסוריים שכבר החזיקו בשיפולי רכס דלווה / תל שיפון. שלושה טנקים, כולל הראל עצמו, נפגעו מירי מכיוון צפון מערב. הראל חילץ לכיוון עין זיוון עד שהטנק שלו דומם והוא נחלץ רגלית עם הצוות מערבה. המ"פ עמוס בן דוד ז"ל הגיע, בסופו של דבר, עם שארית הכוח לאזור נפח.

1600: לערך: איז'ו מ"פ ב' מגדוד 266, נהרג על ציר הנפט. הכוח מאבד שליטה ומתקפל מהמקום.

1600: סמג"ד 57 מחטיבה 679, חיים דנון, מגיע עם שני טנקים לאזור נפח. לאחר שפגש בדרך כוחות שירדו על הציר מרמה"ג והתריעו בפניו על המתרחש, הוא הבין שהסורים נמצאים כבר בנפח אלא שכנראה סבר כי הם הגיעו למחנה ממזרח. משום כך החליט לעקוף את המחנה מדרום בואדי קדריה. בתנועתו מזרחה בואדי הגיע הסמג"ד לציר הנפט, שם פגש את הטנק ההפוך של מח"ט 188, כאשר אחד מאנשי צוות עומד ליד הטנק ואוחז בדגל צהוב. המשיך בתנועתו

בתנועתם לכיוון נפח על ציר הנפט פגשו אנשי פלוגת איז'ו את סמג"ד 57 מחטיבה 679, חיים דנון, הנמצא ליד הטנק של בן שוהם. הסמג"ד עצר את הכוח הנסוג, ארגן אותו מחדש תחת פיקודו ועלה לכיוון רכס בית הקברות של סינדיאנה כלפי דרום מזרח. מעמדות אלה הוא פגע בטנקים סורים נסוגים באיזור סינדיאנה ודרומה.

האויב, שאיננו מודע למהומה אצל כוחותינו, נמצא במצב שבו יורים עליו משלושה כיוונים, ובעיקר ממזרח ובאגפו. חטיבה 91 נתקלה בחזיתה בטנקים של גדוד 93 במחצבה ונפגעה קשות ממזרח על ידי הכוח של משה הראל ואורי אור. חלקים ממנה

¹⁷ העורך: בדיעבד מסתבר שהתקפה זו על האגף של חטיבה 91 הסורית התפרשה על ידי הסורים כמהלך מתוחכם של "הכלה" ישראלית בשטח השמדה שבין הקלעות לשיפון, שתוכננה כך מלכתחילה.

נפגעו ממערב גם על ידי פלוגת איז'ו שהפכה לכוח דנון. חטיבה 51 שעל ציר הנפט פגשה בנפח את כוח רמי בן זאב, חנן אנדרסון וצביקה גרינגולד וכמו כן נלחצה מעורפה על יד חטיבה 179 שעל ציר קצבייה משתא.

מצב זה הוא שגרם, ככל הנראה, לכוחות הסוריים לוותר על האחיזה בכביש קונייטרה - גשר בנות יעקב, שהייתה הישג חשוב מאין כמוהו עבורם, ולהחליט על נסיגה על מנת לייצב קו חדש מדרום לסינדיאנה ולהערך לחידוש ההתקפה ביום שני. לעת ערב - המ"פ עמוס בן דוד מגדוד 57 מכוח משה הראל מגיע לנפח מכיוון חורשת דלווה. הוא מקבל פקודה לחזור לחלץ את אנשי גדוד 289 התקועים על הכביש מצפון לשיפון והוא נע חזרה מזרחה. בסביבות הכביש הם נתקלים שוב בטנקים סורים. בן דוד מחלץ את שאר הכוח לאחור והם נעים חזרה לנפח ללא שחילצו את אנשי 289 וכאשר הראל וצוותו נעדרים.

2000: החטיבה נערכת בחניון לילה ליד המחצבה של נפח.

כוח חי"ר חובר לחטיבה ונשלח לאתר צוותים שנטשו את הטנקים.

הראל וצוותו חוזרים שלמים ובריאים לחניון.

סיכום המפקדים שנפגעו ביום הראשון ללחימה:

שני מ"פים הרוגים, שני מג"דים פצועים, 3 מ"פים פצועים.

במשך הלילה אספה החטיבה את כוחותיה וארגנה אותם מחדש. הכוחות המאולתרים מרוכזים בשלושה חניונים - הראל ליד תל שיפון, אמנון רימון במחצבה של נפח, וחיים דנון ממזרח לעליקה. סד"כ החטיבה מגיע ל 40 טנקים מתוך 83 שיצאו מהימ"ח.

פרק שני - ניתוח הקרב

מהקרב על מרכז רמת הגולן ועל נפח ניתן להפיק לקחים בתחומים רבים הן לשלילה והן לחיוב, אלא שקוצר היריעה אילץ אותי להתמקד בכמה לקחים מרכזיים.

האויב

הסורים לקחו על עצמם אתגר שמעטפת הביצועים שלהם הייתה מראש רחוקה מלעמוד בו, ואציג כאן רק חלק מהבעיות שעמדו בפניהם¹⁸. במקורה, נועדה התכנית הסורית להתבצע החל מאור ראשון, אלא שהתפשרות עם דרישות המצרים לשעת ש' משותפת העבירה את שעת הש' הסורית ל-15:00 - [ש' - מעבר מכשול צה"ל]. כתוצאה מכך נאלצו הסורים להמיר את תכניתם מהתקפה שהמהלכים הראשונים והמכריעים שלה מתרחשים ביום, להתקפה שעיקרה, החל משלב ב', מתחולל בלילה. צבא סוריה מיעט מאד, אם בכלל, להתאמן בלילה ומכאן שניהול הבקעת לילה בחזית רחבה, הכוללת הנעת כוחות במהירות לעומק שטח האויב, דרשה מהם ביצועים שהיו כמעט בלתי אפשרי עבורם.

מספר נקודות חשובות בדו"ח אמ"ן מחודש יוני 1973 המסכם את שנת האימונים 1971 בצבא סוריה, מלמדות על כשירותן המעשית של היחידות הסוריות לבצע את מה שתוכנן על ידם:¹⁹

" . . . בהפעלת כוחות ברמה הנמוכה נשאר מספר ליקויים שהבולטים בהם:

א. חוסר יוזמה ותושייה מצד מפקדים זוטרים.

ב. קשיים בניווט בשטחים בלתי מתורגלים מראש בעיקר בלילה."

"באשר לפיקוד על מסגרות גדולות יותר (גדוד, חטיבה, דיביזיה) נראה לנו כי עדיין נשאר מספר רב של ליקויים הגורמים בסופו של דבר לרמה נמוכה למדי בהפעלת מסגרות אלה. . . נציין בעיקר:

א. היעדר מוחלט של תרגילי לחימה בלילה.

¹⁸ העורך: מסקנה זו המובאת כאן ע"י וגמן בצורה תמציתית מבוססת על מחקר מקיף יותר שלו על הכישלון הסורי ברמת הגולן, ומבוססת על חומרים שונים בהיקף נרחב.

¹⁹ אמ"ן/ "סקירת מודיעין מיוחדת - " שנת הדרכה ומערכת ההדרכה בצבא הסורי לאור שנת האימונים 1971". מס' 40/73. יוני 1973

ב. מיעוט שימוש באש חיה.

ג. רמת שליטה והפעלת כוחות נמוכה המתבטאת בחוסר מגע בלתי אמצעי, בין מפקדים בכירים למפקדי משנה.

ד. קשיים בניווט ובהנעת כוחות גדולים בצירים בלתי מתורגלים מראש, בעיקר בלילה."

על אחד מתרגילי החטיבה באותו הדו"ח נכתב כי: "בתכנית התרגיל לא נכללה לחימת לילה. הלילות הוקדשו לתנועה, למנוחה או להתחפרות. תופעה זו אופיינית לכל התרגילים שנערכו בשנת ההדרכה. לא ידוע לנו על כל תרגיל שבוצע בלילה באש חיה מרמת הגדוד בלילה."

לקשיים המובנים הן בתכנית עצמה, הן במערכת הפו"ש הסורית, שאיננה מעודדת ניצול הצלחות, והן באימונים לקראת ביצועה **יש לצרף גם את החלטתם התמוהה לתקוף דווקא ביום הכיפורים, שהוא היום הנוח ביותר לצה"ל לגייס את מה שהסורים זיהו אותם, ובצדק, כמקור עוצמתו העיקרי - כוחות המילואים.** תקצר היריעה מלתאר כאן את כל השתלשלות המהלכים וההחלטות הסוריים, אך ניתן לומר כי צירוף כלל הגורמים שלעיל בקרב צבא סוריה אל מול העליונות הטכנו - טקטית המוחלטת, כושר האלתור והנחישות של יחידות המילואים **הם שהביאו, בסופו של דבר, לדעיכת ההתקפה הסורית כבר ביום ראשון בצהריים.**

אין ביצוע כלשהו המתרחש בלחימה שהוא טוב יותר מהאימונים שלקראתה. עד כמה שיהיו האימונים הולמים, תמיד תהייה מציאות שדה הקרב קשה ומורכבת יותר מזו שהכוחות התכוננו לקראתה, מה שיביא לירידה בכשרי הביצוע. כלל זה מקבל תוקף יתר בעת שהכוחות פוגשים מציאות קרבית שהם כלל לא התכוננו לקראתה. הסורים, שלא התאמנו בלחימת לילה אך לקחו על עצמם לבצע מהלכי לילה מהירים ועמוקים, למדו על בשרם שוב את תקפותו של הכלל שלעיל.

צה"ל

שלושה גורמים היקשו מאד על ניהול קרב ההגנה ברמה"ג:

1. יישום לקוי של עקרונ "אחדות הפיקוד" שבלט בשלושה מקרים:

- א. אי העברת כוחות או העברה שלהם "על תנאי" מחטיבה 7 לחטיבה 188.
ב. התערבות מצד אג"ם פצ"ן בהפעלה הטקטית של הכוחות.
ג. קשיים בדבקות במשימה לאור המטרה של כוחות חטיבה 7 שהיו ת"פ חטיבה 188.

2. עמ"ט לקוי שהביאה ליצירת תמונת מצב לקוייה באוגדה 36.
3. "מיקום מפקד" לקוי וטעויות בהפעלת הכוח של מח"ט 188.

מנגד, ניתן להצביע על שלוש סיבות עיקריות ככאלה שהביאו למהפך בלחימה על נפח:

1. אילתורים.
2. התקפת הנגד של חטיבה 679.
3. רוח לחימה ועליונות טכנו- טקטית.

סיבות לקשיים בניהול הקרב

1. "אחדות הפיקוד" והקשר בינה לבין ה"דבקות במשימה לאור המטרה" ו"ת"פ".
לטעויות בהפעלת הכוח, שרוכז ונדחף כולו לקו המגע, נוספו בגזרה הדרומית גם הליקויים ביישום עקרון "אחדות הפיקוד" בהקשר להכפפת כוחות מחטיבה 7 לחטיבה 188. ליקויים אלה תרמו רבות לכשלון ההגנה בגזרה ואסקור אותם כאן בקצרה:
אחה"צ הועבר גדוד 82 מחטיבה 7 ת"פ חטיבה 188, אלא שבתחילה היסס מג"ד 82 האם לבצע את פקודותיו של מח"ט 188 ללא אישורו של מח"ט 7 ותהליך האישורים גזל זמן רב. בהמשך, פקד קצין אג"ם פצ"ן על מג"ד 82 לשלוח שתי פלוגות לשני מקומות נפרדים בקו המגע וזאת ללא ידיעת מח"ט 188. בשעה 1800 נעשה נסיון נוסף לתגבר את חטיבה 188 ע"י גדוד 71 מחטיבה 7, שהסתיים בשעה 2200 לערך בעת שמח"ט 7 הצליח לשכנע את הפיקוד שהמצב בגזרתו איננו מאפשר את העברת הגדוד. בשעות אחה"צ של מוצ"ש הועברה פלוגת "טייגר" מחטיבה 7 ת"פ 188. לפנות בוקר הציבה הפלוגה מארב מוצלח לחטיבה 43 הסורית ממערב למוצב 110, שבסופו היא חזרה לחטיבת האם שלה. בשעות הצהריים של יום ראשון קיבלו שתי פלוגות גדוד 82 אישור ממח"ט 7 לעזוב את גזרת נפח בעת שהיו ת"פ חטיבה 188 ודווקא בשיא ההתקפה

הסורית על נפח.

ניתן לומר שתהליכי הפו"ש שתוארו לעיל לא הקלו, בלשון המעטה, על מח"ט 188 בניהול הקרב בגזרתו. ועדת אגרנט הקדישה פרק מיוחד לנושא העברת הכוחות בין החטיבות, שבסופו היא קבעה כי: "בפועל לא תוגברה חטיבה 188 במשך כל הלילה בכוחות מחטיבה 7 ואחד הכוחות שנשלח עם ערב לגזרת חטיבה 188 - חזר עוד באותו הלילה לחטיבה 7".²⁰ וכן: "אין פגם בכך שמפקד רואה לנגד עיניו ראשית כל את הנעשה בגזרתו - במקרה זה מח"ט 7 - אולם מפקדה ממונה, שלפניה תמונת הקרב בכללותו, חייבת לבטל שיקולים מקומיים מפני שיקולים רחבים יותר"²¹ קשה עד בלתי אפשרי לנהל קרב כאשר כוחות אינם עוברים מגזרה לגזרה לצורך עיבוי מערך, ואלה העוברים בסופו של דבר אינם רואים עצמם כחלק מהיחידה שאליה הם הוכפפו וממשיכים לקבל פקודות מגורמים שמחוץ לגזרה. אי תגבור הכוחות מחטיבה 7 לחטיבה 188 מעורר יותר מתמיהה כאשר מג"ד 74, יאיר נפשי, מעיד כי "עד חשיכה לא הצליח אף טנק סורי לעבור אצלי בגזרה הצפונית".²² ומח"ט 7 מוסר כי: "גדוד 71, גדוד 77 וגדוד 75 נערכו . . . בטווח של 2-3 קילומטר כקו הגנה שני . . . החטיבה היתה . . . ערוכה בשני קווי הגנה, קו הגנה ראשון גדוד 74"²³ משמע, בעוד מח"ט 7 עורך את חטיבתו השלמה כקו שני מאחורי גדוד 74 של חטיבה 188, מתמוטטת זו כתוצאה מאי תגבורה בכוחות מחטיבה 7, שאינם נלחמים באותן השעות.

פרשת ההפעלה של גדוד 82 מייצגת היטב את מה שניתן ללמוד על הקשר ההדוק שבין שלושת עקרונות הפיקוד שלעיל. כזכור, בשעות הערב של מוצ"ש הוכפף גדוד 82 לחטיבה 188 וניתן היה להניח שההעברה תהייה חלקה ברורה וחד - משמעית, אלא שלא כך התרחש. האישור שנדרש בתחילה למג"ד 82 ממפקדו המקורי לצורך ביצוע פקודותיו של מח"ט 188, התערבותו של ק.אג"ם פצ"ן בהפעלת גדוד 82 ע"י מח"ט 188 ומשיכת שתי פלוגות גדוד 82 מחטיבה 188 לחטיבה 7 ע"י מח"ט 7 דווקא בשיא הלחץ הסורי על נפח, מעידה על תרבות ארגונית, שבה עקרון "אחדות הפיקוד" איננו מחוור כראוי למפקדים וכתוצאה מכך גם הקשר בין מימוש עקרון ה"ת"פ" והיכולת לדבוק

²⁰ אגרנט - עמ' 1018.

²¹ שם.

²² אגרנט עמ' 983 - עדות יאיר נפשי מג"ד 74.

²³ שם עמ' 984 - עדות יאנוש בן - גל מח"ט 7.

במשימה איננו מתממש כראוי.

בעת שמג"ד 82 נפצע ומח"ט 188, שעמד בציר הנפט נותק מיחידותיו, נותרו שתי פלוגות גדוד 82 ממזרח לנפח וללא מפקד מעליהן. כאמור, בשיא ההתקפה הסורית פנה מ"פ א' למח"ט המקורי שלו בבקשה לנתק מגע מהאויב.²⁴ המח"ט, שככל הנראה לא טרח לברר את המצב בגזרה השכנה לאשורו, אישר למ"פ "לחזור הביתה" וכך אכן התרחש. פלוגה א' שהיו בה ארבעה טנקים יצאה מאיזור המחצבה ואליה הצטרפה פלוגה ב', שהגיעה מכיוון תל יוסיפון והייתה ריקה מדלק ותחמושת.

אינני חושב כי נתונה בידי מישהו הזכות לענות על השאלה האם יכולים היו שני המ"פים לעמוד בכל זאת מול מכבש ההתקפה הסורית ולסייע בבלימתו בנפח, בחינת "אל תדון אדם עד שתגיע למקומו" וכו'. עם זאת, ניתן לשאול כאן שלוש שאלות עקרוניות:

א. עד כמה מוסמך מפקד לאשר ליחידה משלו הנמצאת ת"פ מפקד שכן לעזוב את גזרת הלחימה שבאחריותה ולחזור אל יחידת האם שלה.

ב. מדוע לא היה ברור למ"פים שבהעדר פקודה אחרת המונח "ת"פ", אם אכן הוא נאמר להם, מחייב אותם להישאר בגזרה, שמח"ט 188 אמר, אמנם ללא ידיעתם, כי בכוונתו להגן עלייה ב"שיניים" ?

ג. מדוע עם גמר ה"מלא מחדש" בצומת ווסט נשאר שתי הפלוגות בגזרת חטיבה 7 ולא חזרו לגזרת 188?

פרשה זו מדגימה היטב את הקשר ההדוק שבין היכולת "לדבוק במשימה לאור המטרה", המותנה במימוש "אחדות הפיקוד", המתחייב מעקרונות יישום ה"ת"פ". על מנת שיחידה תפעל "ת"פ" ותהיה גם מסוגלת ל"דבקות במשימה לאור המטרה" של יחידתה החדשה היא חייבת לפעול ע"פ עקרון "אחדות הפיקוד". מי שכפוף ת"פ ליחידה אחרת חייב להתנתק ללא תנאי מיחידת האם שלו ולפעול בגזרתו החדשה ובמשימתו החדשה כאשר הוא מחויב לה ללא תנאי, גם כאשר אין מעליו מפקדים. העקרון המשלים לכך הוא החובה המוטלת על המפקד האורגני להעביר את יחידתו ללא תנאי ולאפשר לה עצמאות וחופש פעולה מלאים במסגרת ה"ת"פ".

²⁴ על תוכן השיחה שגרמה למח"ט 7 לאשר למ"פים את ניתוק המגע מהסורים קיימות מספר גרסאות. אין בכוונתי לשפוט את האירועים אלא רק להציג את העובדות ולנתחם.

2. עמ"ט לקוי

על פי כלל העובדות שהוצגו כאן ניתן לומר שמפקדת אוגדה 36 הייתה ברוב שלבי הקרב מנותקת מהמתרחש, עבודת המטה בתוכה הייתה לקויה מאד ותמונת הקרב שלה פיגרה בשעות מספר אחרי המציאות. סביר להניח שגיוס הפתע וחוסר היכולת של קצינים להגיע לרמת הגולן במהירות, ביחד הפינוי החפוז של נפח פעמיים תוך חצי יום ביום ראשון הם שהביאו לנתק ששרר בין המפקדה לבין המציאות. על מידת הניתוק של הכוחות בשטח מהמפקדה שבנפח או מחפ"ק האוגדה שעל ציר הנפט, מלמדות השיחות שניהל צביק'ה גרינגולד, כמט"ק בודד מציר הנפט, עם ק. אג"ם פצ"ן בהר כנען בהקשר למה שמתרחש בנפח.²⁵

כתוצאה מליקויים אלה הבינו אנשי המפקדה את המצב לאשורו רק כאשר הטנקים הסוריים דרסו את גדרות מחנה נפח ואילצו את אנשיה לנטוש את המקום. מפקדת האוגדה ידעה על כל הכוחות הנמצאים בגזרת אחריותה ולמרות שהיו בידיה כל האמצעים לכך נדמה שהיא לא השקיעה מאמץ מספיק ביצירת תמונת מצב רצופה, למשל על ידי ירידה לרשתות הקשר של הכוחות וקבלת תמונת המצב בגזרתם.

דווקא כאשר המצב הוא קשה וכאשר תמונת המצב איננה ברורה מספיק, יש לדבוק בנוהלי עבודת המטה ובפק"לים שנועדו להקל את לחץ הקרב. קביעת גבולות גזרה ברורים ואחריות מפקדים ברורה, מיקום נכון של מפקדים ועבודת מטה סדורה הם תנאי הכרחי ליצירת תמונת מצב נאותה, הנדרשת לצורך קבלת החלטות ראויות

3. מיקום מפקד

כזכור, בשעה 1800 במוצ"ש לערך הורה אלוף הפיקוד למח"ט 188 לעזוב את בונקר הפיקוד בנפח ולצאת אל כוחותיו בדרום. **בדיעבד, נראית יציאתו של המח"ט לגזרה הדרומית ככזו שלא הביאה לשיפור תמונת המצב שלו ואף הרעה אותה.** היציאה לשטח הביאה לכך שמפקדת החטיבה נותקה מאמצעי הקשר והשליטה הנוחים שלה,

²⁵ אגרנט, עמ' 1120 - עדות צביק'ה על שיחותיו עם פצ"ן בעת ההסתערות צפונה לכיוון נפח: "ניסיתי לקרוא ל - 40 [מפקד האוגדה] הוא לא ענה לי . . . החלטתי לקרוא לאלוף הפיקוד. . . ענה לי קצין האג"ם שלו - 82, אמרתי לו אין כוח שיחסום את ציר הנפט". אגרנט, עמ' 1121 - "קצין אג"ם של פיקוד צפון - אורי שמחוני - אמר לי: סע, תמצא את המח"ט שלך, תן לו מכשיר קשר תן לו מכשיר קשר ותחזרו לרשת." אגרנט, עמ' 1122 - "דיווחתי על כך [שהמח"ט נהרג] לקצין האג"ם של פיקוד צפון והוא הורה לי לצאת החוצה ולנסות לארגן שם את הכל."

קצין האג"ם והמס"ח נשארו בנפח והמח"ט, שניסה כל הלילה לפקד על החטיבה בחושך מנגמ"ש בודד, לא הצליח לשפר שליטתו בה ולארגן את כוחותיו טוב יותר, ע"מ שיעמדו מול מחץ ההתקפה הסורית.

קמ"ן החטיבה מתאר כך את אירועי הלילה שגרמו למח"ט להבין את תמונת המצב בגזרה הדרומית לאשורה: "ניסינו לעשות דבר אחד, לשלוף טנק מהקו כדי לתחמש אותו. אמר [מג"ד 53] אני מזיז טנק הם כבר מתקדמים הסורים. כל טנק כרגע חשוב פתאום אנחנו רואים בא על ציר הנפט טנק - הייה לילה ונעמד 10-15 מטר באיזה קפל קרקע לידינו שאלנו את עודד [מג"ד 53] : תגיד אתה שלחת טנק. אמר אני אבדוק . בדק אצל הכוחות - לא. לא שלחתי אף טנק . טענו, זה בטח טנק שברח. אמרנו לקמב"ץ 820 [שעמד ליד החפ"ק עם שיירת תחמושת] .. תגש לטנק תבדוק. . . הוא חזר בריצה ואומר: המח"ט, זה טנק סורי.. זה הדליק לנו אור אדום והתבררה לנו תמונה שיכול להיות שהסורים פרצו בין המוצבים . . . ולא קיבלנו דיווח.. . אמרנו לגיורא [קמב"ץ 820] קפל את השיירה שלך ותעוף מייד לנפח. . קיפל את השיירה, עבר ופתאום הוא מודיע בקשר . . . בצומת ציר הנפט חושנייה יש פה המון טנקים, אני יודע שזה לא טנקים שלנו ותזהרו. . זה היה בסביבות 2000-2030 בערך. . ואז אנחנו תפסנו וראינו שקרה כאן דבר כזה. כוח סורי בסדר גודל חטיבתי נמצא באיזור חושנייה מאחורינו . . כוח חדר באיזור 110 וכוח נמצא באיזור 116 . מאחורנית ומ- 111 התחילו להודיע שיש איזה טנקים שהצליחו לעבור ונעים צפונה.. המח"ט ביקש מאלוף הפיקוד שיתנו לנו עוד איזה שתי פלוגות מחטיבה 7 מאחר ופה יש מאמץ עיקרי. מח"ט 7 אמר שהוא לא יכול . . . לתת אף כוח. . החבר'ה התחילו לבקש תאורה אמרו שעוברים אותם טנקים והם לא רואים אותם. . . ביקשנו תאורה והתחילו להגיד שהתאורה נגמרה. אין תאורה. . המח"ט התחיל לעודד אותם . אמר : חבר'ה תחזיקו מעמד, תנסו לבלום אותם בכל מחיר " ²⁶ .

מתיאור הקמ"ן עולה כי בשעה 2030 לערך הבין המח"ט כך את תמונת הקרב :
א. פירוק המסגרות ודחיפת חלקי היחידות לקו המגע לא סתמה את הפרצות שנוצרו בו, וגם לא הותירה בידי כוחות עתודה לצורך התקפות נגד מול הכוחות הסוריים הגדולים

²⁶ אגרנט עמ' 1032 - 1031 - עדות צוריק קמ"ן 188.

שכבר חדרו לעומק הגזרה.

ב. העדר מצבורי תחמושת קרובים לעמדות הירי וחסימת ציר האספקה היחידי לדרום - ציר הנפט - על ידי הסורים אינם מאפשרים לבצע "מלא מחדש".

ג. בטנקים שעדיין במגע אוזלת התחמושת, אלא שכל ירידה מעמדה מביאה לפריצה סורית באותה הגזרה.

ד. פצ"ן איננו מצליח לתגבר את גזרת החטיבה בכוחות מחטיבה 7 השכנה.

ההישג החשוב שהשיג מח"ט 188 ביציאתו לגזרה הדרומית היתה הבנת גודל הבעייה שנוצרה בגזרתו, ללא שהוא יכול להשפיע עליה יותר. המגע של חפ"ק המח"ט עם הסורים, שעל ציר הנפט ממערב לתל פארס, והתקלותו של מפקד שיירת האספקה בצומת משתא בטנקים סורים נוספים, הם שהביאו את המח"ט להבין את עומק החדירה הסורית ואת תמונת המצב לאשורה. אלא שכאמור, בשלב זה התמצתה יכולתו להשפיע על הקרב רק בעידוד הלוחמים להוסיף ולהלחם במשהו שהוא מעין קרב השהייה, שנועד לצורך צבירת הזמן הנדרש ליחידות המילואים להגיע לרמה"ג.

עם בוקר החל החפ"ק לסגת ומאוחר יותר חזר לנפח דרך גמלא ושפך הירדן. עם חזרתו לנפח חבר המח"ט לכוחותיו שעל ציר הנפט והמשיך לפקד על החטיבה מהטנק. מצב זה יצר שתי בעיות בניהול הקרב:

א. התכנסות המפח"ט כולו בציר הנפט.

ב. התנתקות המח"ט מיחידות שכנות ומשטחים קרובים.

כאמור, טרם יציאתו לציר הנפט ביום ראשון בבוקר אמר המח"ט: "אין לי חטיבה, הכוח היחידי שיש זה הכוח שנלחם על ציר הנפט". ומוסיף הקמ"ן: "הבנו שאין יותר כוחות ברמת הגולן . . . ²⁷ גם הנחיית המח"ט לעצור כל טנק המגיע לנפח ולהפנות אותו לציר

הנפט מעידה על התמקדותו בציר בלבד, כמו גם על התנתקותו מתאי השטח האחרים שבגיזרה. ניתוח פשוט של השטח מלמד כי בעת שעמד בציר הנפט לא יכול הייה המח"ט לראות את תאי השטח שמסביבו, ומכיוון שרשת הקשר כללה רק את יחידות 188 במרחב הוא לא יכול הייה להיזון מתמונת המצב של יחידות שנמצאו קרוב מאוד אליו, כמו כוח סמג"ד 266 בציר "פלא" שממזרח, פלוגה א' מגדוד 82 ברמתנייה, שהקשר איתה

²⁷ אגרנט עמ' 1102.

ניתק לאחר שהמג"ד נפצע, ומח"ט 679 שעמד ליד עין זיוון. עם כל הזהירות המתבקשת מהדין בנושא, סבורני כי במצב שנוצר בנפח לפני הצהריים צריך הייה המח"ט להשאיר את סגנו להמשיך ולפקד על הכוח בציר הנפט ואילו הוא צריך הייה לחזור לבונקר הפיקוד או להתמקם בשטח שולט כמו מורדות השיפון או רכס דלווה, על מנת שמשם יראה את כל תמונת הקרב. דברי המח"ט שאמר כי: "הכוח היחיד שיש זה הכוח שנלחם בציר הנפט" והצטרפותו אליו בטנק בודד, הם עדות הן על התכנסות החשיבה לתא שטח מצומצם והן על הטעות שבהעדפת ערך "הדוגמה האישית" על פני ציווי הפיקוד, המחייבים לעיתים להתנתק מהכוחות הלוחמים ע"מ לשלוט טוב יותר במתרחש. הצטברות כל הגורמים שלעיל הם שאיפשרו לסורים לאגף את הכוח שעל ציר הנפט ממזרח וממערב, ולהגיע לנפח מבלי שהוא מאתר את תנועותיהם.²⁸

סיבות להצלחה

1. אילתורים

הראשונה בסדרת האלתורים, שהתרחשו במלחמה מראשיתה ועד סופה, הייתה ההחלטה להעלות לרמה"ג טנקים, צוותים ומסגרות לוחמות, שלא ע"פ הציוות הקרבי המקורי. החלטה זו הביאה למצב שבו 8 שעות מפרוץ האש התייצב בנפח כוח המילואים הראשון, מג"ד 266 עוזי מור עם פלוגת טנקים. אמנם הכוח לא הייה מוכן כראוי ורובו הושמד במגע הראשון, אך הוא תרם משמעותית ללחימה הטקטית מכיוון שבמצב שבו כל דקה הייתה חשובה הוא יצר התנגדות זמנית והאט את השטף הסורי בציר הנפט. תרומה חשובה יותר הייתה לו ולא לה ששעלו אחריו על מקבלי ההחלטות בצד הסורי, שנדהמו למצוא יחידות מילואים ברמה"ג זמן קצר כל כך מתחילת המתקפה.²⁹ עוד כוח שפעולתו הייתה דוגמה מצויינת להצדקת ההחלטה של פצ"ן על אילתור כוחות קטנים והנעתם מהר ככל הניתן לרמת הגולן, היה כוח המילואים של ניצן יוצר מחטיבה 679 על ציר יהודיה, שפגש בסורים בדרכם לגשר אריק ב0200- במוצ"ש.

²⁸ דוגמה חיובית למיקום מח"ט בקרב הגנה ניתן ללמוד ממיקומו של מח"ט 205, יוסי פלד, בעת שניהל בהצלחה את קרב ההגנה על תל ענתר ב"מובלעת". למרות ששני גדודי החטיבה לחמו על התל התמקם המח"ט בתל קרין הסמוך ומשם שלט בקרב והפעיל בתזמון נכון את העתודה, שהביאה להכרעת הקרב. ²⁹ המילה "נדהמו" שייכת לתא"ל [מיל"] עמוס גלבוש שהיה רע"נ סוריה לאחר המלחמה, המתאר במילים אלה את ההשפעה על המפקדים הסורים שהייתה לידיעות על יחידות המילואים שקיצרו ב2/3 את ה"ל"ז של עצמן ושל הסורים.

סוגייה שעלתה בחריפות בליל מוצ"ש הייתה זו שעסקה בשאלה **מהו גודל הכוח המינימלי שיש לשלח במצב כזה?** בעוד שיחידה קטנה מדי הנשלחת מוקדם יותר עלולה להיבלע במהומת הלחימה ולא לתרום מאומה לקרב, עלולה הקמת יחידה גדולה, שנדרש לה זמן רב יותר, לעלות בכך שהאויב ישיג את מטרותיו ויספיק להערך להגנה עליהן. התשובה לסוגייה זו אינה יכולה לקבל מענה מוחלט, אך הלקח החשוב שניתן ללמוד מפרשה זו הוא כי גם פק"לים, תרגולות וטכניקות הנראות ככאלה היצוקות בברזל, מחייבות שיקול דעת בעת שנדרש ליישם אותם.

אילתור חשוב נוסף, שתרם לבלימת הסורים בנפח הייה זה של מח"ט 188 שהורה לקצין הקשר שלו לעצור כל כוח שעולה בציר בנות יעקב קונייטרה ולהכפיף אותו לרשת "טופי" - מבצעים חטיבה 188. בדרך זו אסף המח"ט מספר קצינים ומט"קים לאיזור נפח ולמרות שהוא לא שלט בהם ישירות, הם הצליחו בכוחות עצמם וגם לאחר שהמח"ט נהרג לעצור את הסורים סביב נפח.

2. התקפת הנגד של חטיבה 679

התקפת הנגד של חטיבה 679 מכיוון תל שיפון - יוסיפון אל האגף הסורי המזרחי פגעה בו בדיוק במקום ובזמן הנכונים. הצלחת ההתקפה מעידה על היכולת שיש לכוח קטן יחסית - 15 טנקים לכל היותר - ליצור אפקט של הפתעה ובלבול בקרב כוח גדול, שתשומת לבו נתונה באותה העת בעיקר לחזית. הפקודה שקיבל מח"ט 679 הייתה לחזור לנפח ללא פירוט ידיעות נוספות, למעט הודעה שהטנקים הסורים כבר ליד המחנה. ההכרות עם השטח איפשרה למח"ט להעריך נכון את המצב ולהחליט על חזרה לנפח שלא בציר כביש עין זיוון, שעליו כבר חלשו הסורים מחזיתם, אלא בציר דרומי יותר שהביא את כוחו מול האגף הסורי. הצטברות הלחץ של כוח מח"ט 679 באגפם ביחד עם התנגדות הכוחות המאולתרים של אותה החטיבה בנפח היא שהביאה לשבירת התקפה הסורית ולהכרעת הקרב על נפח.³⁰

הלקח העיקרי העולה מאירוע זה הוא היכולת של כוח עתודה קטן יחסית להכריע את הקרב בעצם הופעתו במפתיע באגף האויב בטווחים יעילים. מקרה 679 ביום ראשון 7

³⁰ אגרנט עמ' 1160 - יום ראשון שעה 2000. בהתייעצות עם חיים בר - לב על המשך הלחימה, מדווח אלוף הפיקוד על תרומתה המכרעת של חטיבה 679 לבלימת הסורים בנפח: "אורי [אור] הציל אותנו היום".

באוקטובר, מבליט את החשיבות שביצירת עתודות לא רק בנוהל הקרב אלא גם בניהול הקרב. העדר העתודה הוא שהביא לנפילת דרום הרמה וקיומה – אמנם לא בהגדרה אלא כפי שהופעלה חטיבה 679 - הוא שהביא למהפך בנפח.

לקח נוסף העולה מפרשה זו הוא חשיבות ההכרות עם שטח הפנים של מרחב ההגנה, למרות הנטייה להתעמק בקו המגע. ההנחה המערכתית בדבר ההסתברות שיש לפריצת קו המגע כתוצאה מכשלים טקטיים, מחייבת התכוננות ללחימה בעומק השטח וההכרות עם הקרקע, ביחד עם הקצאת העתודות, היא חיונית לצורך כך.

3. רוח לחימה ומיומנות טכנו - טקטית

רוח הלחימה והמיומנות הטכנו-טקטית שהפגינו צוותי הטנקים בקרבות נפח ביום הראשון היו הגורם שהשפיע יותר מכל הן על עצירת הסורים והן על מיתון ההשפעה של חוסר השליטה בקרב מפקדות צה"ל על המתרחש. קרב נפח הוכיח שוב כי המפקדים הזוטרים נתונים תמיד בצבת כפולה של חיכוך. מחד, חובתם להתגבר על התנגדות האויב, ומאידך לתקן ביוזמתם ועל פי הבנת הקרב בזמן אמיתי את הפקודות השגויות היורדות אליהם, שלא במזיד כמובן, מהמפקדות הבכירות.

נתוני היסוד האישיים, החינוך מבית, ההכשרה הבסיסית, האימונים ברמת הצוות, המחלקה והפלוגה ביחד עם הדבקות במטרה הביאו את צוותי הטנקים של צה"ל לעליונות מוחלטת ומוכחת מול אלה של הסורים.³¹ יכולות אלה הן גם הסיבה להתעשתות המהירה של המפקדים הזוטרים, שאפשרה להם להבין את תמונת הקרב במהירות והרבה לפני המפקדים במפקדות, ולהכריע את האויב בסדרת אלתורים אישיים, שהתרחשה בתוך מציאות שניתן לכנותה בשם "לחימה בהעדר משימה לאור מטרה כללית". פרשה זו מוכיחה, שוב, שאין די ביכולות טכניות גבוהות. על מנת שהכוחות יוציאו מהכוח אל הפועל את כישוריהם מול לחץ המלחמה ואימת הקרב

³¹ בדו"ח צבא ארה"ב על ביצועי הצדדים במלחמת יוה"כ נכתב כי למרות המאמץ הערבי לאחר מלחמת 1967, לשפר את איכות הביצוע של חיל השריון על ידי גיוסם והכשרתם לפיקוד של בוגרי אוניברסיטאות ובתי ספר תיכוניים, לא ניכר הדבר בלחימה עצמה שהיתה בלתי יעילה. ראה: "Assessment of the weapons and tactics used in the october 1973 middle east war". w.s.e.g report 249 - october 1974 p. 48

נדרשת גם רוח לחימה איתנה ותיפקודם הראוי של המפקדים הוא חיוני לצורך כך.³² בלחץ הקרב נזקקים חיילים, ולעיתים גם חלק מהמפקדים, לפקודות ברורות, שינטעו בהם תחושת בטחון עצמי שתאפשר להם להמשיך ולתפקד. מקרה המדגים היטב תופעה זו הוא תפקודה של פלוגת איז'ו מגדוד 266 מחטיבה 179. בשעות אחה"צ, בעת שהמ"פ נהרג על ציר הנפט איבדו שאר המפקדים, ובתוכם גם קצינים, את השליטה על הכוח והחלו לסגת. מפגש אקראי עם סמג"ד בלתי מוכר מיחידה אחרת, חיים דנון מחטיבה 679, שעצר את הכוח והורה לו להסתובב ולהצטרף אליו להמשך הלחימה, החזיר למפקדים את השליטה על עצמם ועל הכוח שחזר לתפקד ככוח לוחם לכל דבר עד סוף המלחמה.

רוח הלחימה היא תופעה שאין לראותה כמובנת מאליה והיא נדונה לעלות ולרדת לאור מצב הקרב, קירבת החברים³³, תחושת המסוגלות, הדוגמה האישית המוקרנת מהמפקדים וגורמים נוספים. קרבות נפח הוכיחו, שוב, את תקפות קביעותיו הישנות של קלאוזביץ בדבר הכאוס בלחימה שהוא תוצר אי הוודאות, החיכוך ומגבלות הטבע האנושי. הם גם הוכיחו כי המיומנות הטכני - טקטית ביחד עם רוח הלחימה הן הערובה היחידה לתפקוד ראוי במצבי משבר קיצוניים המאופיינים בהעדרם של מפקדים, פקודות, ומפקדות, כמו ביממה הראשונה ברמת הגולן ב - 1973.³⁴

³² העורך: "רוח הלחימה" של הלוחמים והמפקדים בא לידי ביטוי בכמה מישורים. וגמן מציין כאן בעיקר את יכולתם לבצע משימה לאור מטרה כללית מתוך גישור על הפער שנוצר בין המציאות בשטח ובין הפקודות של הרמות הממונות שנבעו מתמונת מצב לקויה. יש מקום לציין גם את פעולתם של המפקדים והחיילים מתוך דבקות במשימה גם במצבים בלתי אפשריים אל מול עליונות מוחלטת של כוחות אויב. לחימה בתנאים כאלה, מביאה בדרך כלל להתמוטטות של צבאות. אולם לוחמי צה"ל בגיזרה זו כמו בגזרות אחרות המשיכו להלחם למרות המצב הקשה. דפוס כזה של לחימה עיקשת נובע "מרוח לחימה" שהיא פרי של ערכי החברה בכלל, וחינוך הלוחמים בפרט. הקרב המתואר כאן במחקרו של וגמן וקרבות אחרים מלמדים שדפוס כזה של לחימה מהוה "מכפיל כח", כלומר: הוא גורם ליחידה בסדר גודל מסויים לייצר אפקט של לחימה בסדר גודל פי כמה מגודלה האמיתי. בכך מהוה "רוח הלחימה" גורם קריטי שביכולתו לשנות את יחסי הכוחות המספריים ולהטות את הכף לטובת כוח שסובל מנחיתות.

³³ העורך: בחטיבה 679 היה מיזוג מיוחד בין החיילים - שרובם באו מקרב בני "ישיבות ההסדר", ובין המפקדים - שחלק גדול מהם באו מתוך ההתיישבות העובדת. החיילים והמפקדים ציינו את הקשרים המיוחדים שנוצרו בתוך היחידה למרות השוני באורחות החיים. בקרב חלק מהם הקשרים נמשכים עד היום הזה למרות הזמן הרב שעבר מאז. לפני זמן מה קיים מכון הראל רב שיח שעסק בכך והשתתפו בו חיילים ומפקדים מהחטיבה.

³⁴ העורך: אחרית דבר: הקרב על נפח הינו נדבך משמעותי ביותר בהכרעת גורל הקרב על רמת הגולן כולה. במשך השנים הרבות שמאז מלחמת יום הכיפורים ועד היום לא עסקו מספיק בלימוד הקרב הזה ובמשמעויותיו. לקראת שנת השלושים למלחמה נטל מכון הראל על שכמו את המשימה לשפוך אור על קרבות שונים שהתרחשו ברמת הגולן, במגמה להביאם לידיעת הציבור, ולהופכם למקור השראה. דפוס הלחימה ו"רוח הלחימה" שנחשפו בקרבות אלה ראוי שיהיו נר לרגלנו בחינוך הדור הבא של לוחמים ואזרחים במדינת ישראל. עלינו לעשות כל שניתן כדי שלא נזקק לעמוד בעתיד במצבים דומים לאלה שהיינו במלחמה זו. אולם עלינו להיות סמוכים ובטוחים שהענקנו חינוך כזה, שאם ח"ו נאלץ לעמוד

מקורות :

1. "ברק ביום הכיפורים" – מחקר צביקה עופר על חטיבה 188 (מחלקת היסטוריה אפריל 1995)
2. תחקיר שבתאי רביב על חטיבה 679 ביוה"כ (ינואר 1974).
3. "דפי פלדה" "מהלכי קרבות חטיבה 679 במלחמת יוה"כ" מפג"ש / תח"ש ענף היסטוריה .
4. עוצבות השריון במלחמת יוה"כ – חטיבה 179
5. "דו"ח ועדת החקירה למלחמת יוה"כ" (ועדת אגרנט) כרך שלישי, פצ"ן – מהלך הקרבות, עמ' 1179-927.
6. פגש בקיבוץ שמיר של מפקדי חטיבה 679. יולי 1997 – עדויות: סמ"פ ניצן יוצר, סמג"ד / מג"ד חיים דנון, קצין אג"ס חטיבה 679 מיכאל ברקו, סמ"פ רמי בן זאב , מ"מ ברק סלע, סמח"ט 679 לוי מן.
7. ראיונות עם המ"מ חנן אנדרסון .
8. ראיון עם המג"ד משה הראל – 9 אפריל 2001.
9. ראיונות עם הסמג"ד חיים דנון.
10. ראיון עם רא"ל (מיל') רפאל איתן מפקד אוגדה 36.
11. סיור עם דב ריימן, שרול, בני אברבנאל, רמי בן זאב – 29 יוני 2001.
12. שיחה עם חנן שוורץ 1 יולי 2001.
13. שיחה עם המט"ק נחום איצקוביץ מפלוגת ברוידא – יולי 2001
14. שיחה עם מג"ד 93 רן גוטפריד – 14 אוגוסט 2001.
15. דו"ח פרץ זאב, תותחן הטנק של וקס ז"ל – אוקטובר 1973. נמסר ע"י יוסי קימל.
16. סיור עם אורי אור וחיים דנון – 26 יולי 2001.
17. סיור עם המ"פ ישראל פרלוב, סמ"פ דב ריימן, מ"מ חנוך ברזילי, מ"מ חנן אנדרסון – 27 יולי 2001.
18. שיחת טלפון עם המ"מ מנקין בפלוגת חגי קוהל ז"ל – אוגוסט 2001
19. שיחת טלפון עם עופר גורן מפלוגת חגי קוהל, נהג הטנק של אמנון רימון ז"ל-

במצבים דומים בעתיד יהיו דפוסי ההתנהגות של הלוחמים והאזרחים דומה ללחמי מלחמת יום הכיפורים - כי בנפשנו הדבר.

אוגוסט 2001.

20. ראיון עם עופר גורן בסרט על חטיבה 679.
21. ראיון עם איתן ראובני תותחן בטנק של הסמ"פ ניצן יוצר – ינואר 2002.
22. סיור בקצבייה עם הסמ"פ ניצן יוצר, אוקטובר 1998.
23. שיחה עם תא"ל [מיל'] עמוס גלבוע. רע"נ סוריה לאחר מלחמת יוה"כ.

פרק שלישי - עדויות על ההפתעה

צביקה גרינגולד - הלחימה בציר הנפט – [אגרנט עמוד 1120]

"בצהריים פלוס מינוס, לא בדקתי את הזמן- הסמח"ט התחיל לצעוק בקשר: 'אני ושלוש נשאים כאן, כולם להסתובב אחורה ולנסוע לכיוון נפח.' הוא אמר 'המכלאות שבאנו מהם הבוקר, בכיוון נפח, יש שם טנקים סורים.' אני לא אומר לך בדיוק במילים שלו פחות או יותר, די - כאילו שזה נפל עליו כרעם, ואז הוא הסתובב קדימה. . . נסעתי עד הכביש, ירדתי מהכביש ימינה, וראיתי שהמח"ט דוהר קדימה. . . ואז נוצר מצב פחות או יותר כזה: המח"ט ואני מצד ימין של הכביש נוסעים לכיוון נפח ציר הנפט. . . נוצר מצב ששלושת הטנקים רצים קדימה ויורים, ושאר הטנקים נוסעים לאט לאט מאחורה או מתוך פחד או מתוך ידיעה או מתוך אני לא יודע מה - לא נכנסו לקרב. רצנו קדימה. . . פתאום שמעתי בקשר מודיעים שהסמח"ט נהרג מאחור. . . איבדתי את הטנק של המח"ט. . . המשכתי לנוע קדימה הייתי קרוב מאוד לנפח. . . החלטתי לחתוך לכביש. . . ראיתי את הטנק של המח"ט הפוך."

חנן אנדרסון - מ"מ בחטיבה 679 [מתוך מכתב למשפחת חלל]

"יצאנו שלושה טנקים בשעה 1130 [יום ראשון] ממחנה היחידה ["יפתח" ליד פילון] לעבר הרמה דרך גשר בנות יעקב. ידיעותינו על הנעשה ברמה היו אפסיות, אך חששות כבדים עלו בלבנו כשראינו את תימרות האש והעשן המיתמרים מכל רחבי הרמה. תנועתנו הייתה איטית יחסית עקב הצפיפות הרבה שהייתה בכביש. לאחר תנועה במשך שעה אחת הגענו קצת לפני כפר נפח ולפי הרעש, העשן, האש ונפילות פגזי הארטילריה הבנו שאנו באזור קרבות. כאילו כדי לאמת את השערתנו בא לקראתנו נגמ"ש של צה"ל ומפקדו, כולו נרגש ונרעש, הורה לנו לתפוס עמדות במקומנו כיוון שטנקים סורים מתקרבים. לאחר שניות מספר של הלם למראה הטנקים הניצבים מאתנו מרחק של 250 מטר בלבד תפסנו עמדות ליד הכביש שבו נסענו ולשמחתנו הרבה הבערנו את ארבעה או חמשה הטנקים שהיו שם. לא הספקנו להתאושש מהכניסה המהירה לקרב והנה הודעה בקשר: "היכנסו מייד למחנה נפח, האויב לוחץ מדרום". העפנו מביטים מסביבנו והמראה רחוק מלעודד - במנחת המסוקים אמבולנס עם סמל מגן דוד פגוע ונטוש, כלי רכב של צה"ל בוערים, חיילים מבוהלים נסוגים ומסתתרים מאחורי כל מחסה אפשרי. הבנו את חומרת המצב אך דבר אחד לא היה ברור לנו - מי שולט במחנה כוחותינו או הסורים? למרות חוסר הידיעה נכנסנו למחנה שני טנקים. אני נכנסתי ראשון כיוון שעמדתי בראש הטנקים שלנו. כשהתחלתי לנוע ראיתי את גטמן נע אחרי. הספקנו לנוע מטרים ספורים כשלפתע גילינו מולנו במרחק

200 מטר בערך שמונה טנקים סורים צפופים נעים במדרון לעברנו. הם הופתעו כשם שאנו הופתענו והפסיקו מייד את תנועתם.

ניסנו לשפר את עמדותינו אלא שמרחב התמרון הייה מועט. לאחר תפיסת העמדות התחלנו לנהל אש עם הטנקים ממול. זיהיתי בברור פגיעה שלנו בטנק סורי שנדלק מייד, אלא שבאותו זמן ראיתי את אחד הטנקים הסורים מצודד את תותחו לעברנו, רצייתי לסמן לגטמן שירד לעמדת המתנה אולם באותו רגע ראיתי אותו צונח לתוך הצריח. הבנתי שנפגע ובכל כוחותיי צעקתי לנהג שלי שינוע אחורה. תוך כדי תנועה אחורנית ראיתי התפוצצות פגז במקום שבו עמד הטנק שלי כמה שניות לפני כן. כשעצרתי בעמדת המתנה ראיתי שרצו לעברי שני טנקיסטים מהטנק שנפגע. הם סיפרו לי שהמט"ק והטען נהרגו."

ניצן יוצר - סמ"פ בחטיבה 679 [נמסר בחודש יולי 1997]

"כשהגעתי לחטיבה, ל'יפתח', הייתה מהומה גדולה וכולם רצו לכל הכיוונים ועסקנו בלזווד ולהכין למלחמה, אבל אני לא הספקתי לעשות כמעט שום דבר והגיע אליי אורן שביט שהיה קמב"צ שלנו ואמר לי, תיקח ארבע טנקים ותעלה על יהודייה לאיזור של ציר הנפט שם צריך לעמוד ולחסום מפני שיש בעיה והסורים עומדים להגיע משם, ועוד הוא אומר את זה נדמה לי שהגיע ברקו (ק. אג"ם) עם אותו סיפור, זה הלילה הראשון, שבת בלילה, ואחרי כמה דקות הגיע אורי (המח"ט) עם אותו עניין של "מהר מהר לארוז ארבעה טנקים ולצאת איתם ולהתייצב על ההצטלבות שיוורדים מציר הנפט" ושאני אצא והחטיבה עוד מעט תבוא בעקבותיי. לארגן ארבעה טנקים בשלב הזה, זה היה די מסובך מפני שלא היו צוותים ולא היה שום דבר מזווד, אז עשינו מאמץ להתרכז על הארבע טנקים האלה, ודחפו פגזים מכל החורים שאפשר לדחוף פגזים, ועוד כשהטנקים יצאו לדרך עוד זרקו לי על הצריח ארגזי פעולה ודחפנו אותם למטה לסל תרמילים. שום דבר לא היה במקום. טנק אחד נתקע על הגדר עם איזושהי תקלה, וכמובן לא הכרתי את האנשים כיוון שלקחו את מי שהיה ודחפו אותו לתאים. ותחשבו על זה שאתה לא יודע מי יושב אצלך בתא הנהג ואומרים לך את השם אבל אתה שוכח כי יש הרבה אנשים אז אתה אומר 'נהג ימינה, נהג שמאלה' אתה לא יודע מי הנהג שלך, באמת לא מצב טיפוסי. שני ג'יפים לקחו אותי והובילו אותי את הירדן והעלו אותי על הכביש והתחלתי לנסוע לכיוון ציר הנפט.

הייתה לי בעיית אוריינטציה קצת במרחב אבל זה היה פשוט יחסית כי היה כביש. לא היה נשק אישי. עשינו תאום קרבי אחרי שראינו ששום דבר לא פוגע הבנו שיש בעיה וצריך תאום קרבי. עד אז הבנתי שזה ברדק אבל לא הבנתי שזה רציני. הקטע שהבנתי שזה רציני היה, נסעתי על הכביש הזה לכיוון ציר הנפט

ואז פתאום ראיתי לפנים מדורה גדולה עם פיצוצים וחשבתי שמתפוצץ בונקר תחמושת לא רחוק. ואני נוסע ואני רואה שהכביש מוביל אותי לכיוון המדורה וחשבתי שזה בונקר תחמושת קרוב מאוד לכביש. אני נוסע ונוסע ופתאום אני רואה שהכביש ממש לוקח אותי לתוך המדורה, לקח לי שנייה לנסות לסדר לעצמי את הראש איך הכביש נוסע לתוך הבונקר תחמושת, זה הרי כביש יחסית ראשי ואז התברר לי שזה לא בונקר, זו שיירת תחמושת, שלוש משאיות שעמדו על הכביש, בערה והתפוצצה.

הבנתי פה שמהו השתבש, בעוד אני אומר "עצור", חטפתי פגז מהצד ואז באופן אינטואיטיבי יחסית נחלצנו, יפה כמו בתרגולת, לאחור ושמאלה ועל הגבעה. הסתבר שהיו שם כבר סורים ליד החווה של קצ'ה, הרבה יותר מערבית מאשר המקום שבו הייתי אמור להתייצב, ובשלב הזה הטנקים שפגעו בשיירת התחמושת הם אלה שחיכו לנו שם, אבל הטנק שלי לא נחדר רק עפו התאי זיווד. עברנו, נחלצנו אחורה ונעמדנו שם באיזה מקום, והתלחמנו איתם בערך עד הבוקר, הם לא זזו, אנחנו לא זזנו, עמדנו בשני הצדדים של הכביש עשינו ככה קדימה אחורה, לא ראיתי אותם לא היה ציוד ראיית לילה. לא ידעתי כמה יש ולא ידעתי גם לאן יורים, השיטה הייתה כמו בלונה פארק, אתה רואה הבזק ואתה מכוון עליו לירות. הדבר הזה לא יעיל, אי אפשר ככה באמת לפגוע.

שאלה: איזה כח עמד מולכם?

ניצן: אין לי מושג, עד לאותו זמן לא ידעתי כמה טנקים. היינו שלושה והיינו מאוד לא יעילים. אלף - לא ראינו אותם ובית - לא היה לנו תיאום כוונות. מי שהציל אותנו זה - 179. עד לקראת הבוקר כבר נסגר העניין כבר סגרו אותם מכל הכיוונים, הם לא המשיכו מערבה, אבל הם ניסו להגיע אלינו ולפגוע.

שאלה: כמה זמן אחרי שיצאת הייתה ההיתקלות הראשונה?

ניצן: אין לי תחושת זמן, יצאנו לדעתי באיזור 24:00 בלילה, וכשהם היו ממש ממש קרובים אלינו האיר השחר ואז אני חושב ש 179- הגיעו מדרום. הם הגיעו ממש בדקה התשעים. אם הם היו מגיעים שעה יותר מאוחר אז אני מניח ש... כבר היה אור והם יכלו לראות שאנו שם. הם הגיעו מצד דרום של הציר אני לא יודע אם הם הגיעו מתנועה לאורך הציר ומדרום לו. אני הייתי מצפון לציר יהודיה ליד החווה של קצ'ה הם באו מדרום לציר ליד החווה של קטשה. אני יצאתי ליהודיה לכיוון ציר הנפט והמשאיות היו לא רחוקות מהחווה של קצ'ה.

חיים דנון - סמג"ד בחטיבה 679 [נמסר בחודש יולי 1997]

"אמרתי בבית שאנחנו נוסעים לצבא וזהו. החלפתי את המדים ונסענו. אני נוסע בכבישים, כבישים ריקים לחלוטין ואני בתחושה אם יש אזעקה, ואני שומע מלחמה. הייתה לי הרגשה שתפסו אותנו עם המכנסיים למטה. עד היום מלווה אותי ההרגשה הזאת שהפתיעו אותנו, וכבר אז ידעתי שתפסו אותנו לא מוכנים. בדרך אנחנו עוקפים את שלמה קליין, שלימים היה הסמג"ד שלי שהוא היה בחטיבה 179, אני ועמירם לוקחים אותו ואנחנו נוסעים 150 קמ"ש 160 קמ"ש ככה חופשי על הכביש. ב- 15:45 הגענו לחטיבה, שעה ורבע נסיעה מת"א ל"פתח".

אנו מגיעים ואני פוגש את אורי (המח"ט) וגם את לוי (הסמח"ט) בלשכה, "מה קורה?" "החטיבה מגוייסת, מחכים לאנשים שיגיעו". מחכים, אין אף אחד. עמד שם ג'יפ בחוץ, ג'יפ סיור עם המכשיר קשר פתוח, ואנחנו מחכים, ואני יש לי את התחושה של מצב חמור, יש לי את התחושה של מצב שצריך מהר מאוד להתארגן ובלי שאמרו לי שיש משהו, רק מה ששמעתי ברדיו ובדרך. אני עם תחושה שיש מלחמה, אמרו בחדשות ב-B.B.C שיש מלחמה, אז לי יש מלחמה, לי היה ברור שיש מלחמה. אנחנו שומעים את עודד (ארז - מג"ד 53), שהוא חבר טוב שלי היה איתי בחדר למד איתי, היינו הרבה שנים ביחד גם בקורסים גם בצבא, חברים קרובים, ואני שומע אותו נאנק תחת העומס. ואנחנו עומדים, טנקים יש בסככות, אני שומע אותו בקשר ואנחנו לא יכולים לעזור. זה היה בערך ב- 16:00 או 17:00 אחר הצהריים וזהו מחכים לאנשים. אני מתחיל להרגיש את התחושה שיש לחץ הסורי.

אני בתחושה שצריך להתחיל להכין מהר את הטנקים שהכל בחירום במהירות, אבל אין עם מי לעבוד. הטנקים נמצאים בסככות, אגב לא היה חשמל, בסככות הארנו עם הפרוז'קטורים, עם הקומנדקרים הארנו את הטנקים והתחילו להגיע אנשי הצוות טיפין טיפין, ואני שומע את עודד צועק בקשר... היום, אגב, בדרך לפה ובשבועיים האחרונים איך שאנחנו יודעים שאנחנו ניפגש פה, אני בכלל חושב איך לא היה לי אז את המחשבה ליצור איתו קשר, להגיד לו מילת עידוד, משהו, אבל בחזרה אבל זה היה אסור, מה, אני אכנס לרשת? אנחנו בכלל היינו כאלה מרובעים, להיכנס לרשת של מישהו ולא לדבר בנהלים, ואחר כך קראתי בקשר לניצן ולזה קראתי בשם שלו אבל לא משנה, אי אפשר היה להיכנס זה היה אסור לעשות את זה. זו הייתה התחושה של אותו יום שבת.

החברה התחילו להגיע טיפין טיפין ואני זוכר שהייתי ממש במתח לחכות שהחברה יגיעו ולאסוף אותם ולצוות אותם לטנקים, ובאמת אמרו להעלות כלים שמוכנים לעלות אותם למעלה. אני חושב שטקסי ועמוס ובני היו בין הראשונים שיצאו מהגדוד שלנו יחד עם הראל (המג"ד). אני באתי ללוי ואמרתי לו שאני רוצה

לצאת גם כן, יש לי טנקים מוכנים. הוא אמר לא, אתה תישאר, אתה סמג"ד, תישאר פה עד שיצאו כל הגדוד, בדיעבד זה היה בצדק כמובן, אבל אני הייתי תחת זה שהנה או-טו-טו אנחנו מפסידים את המלחמה צריך גם לצאת והעסק הזה נמשך כשהגיעו האנשים. מסה של אנשים הגיעה בין 12 בלילה ל 8 בבוקר, משהו כזה, ואז האוטובוסים התחילו סוף סוף להגיע ולהתארגן וכוחות התחילו לצאת וסוף סוף. אני חושב שלקראת 12:00 בצהריים לוי [סמח"ט 679] אישר לי לצאת לרמת הגולן, הייתי עם עוד שני טנקים, "מטאורים" ועם החפ"ק של הגדוד. היו לנו שני זחל"מים ואנחנו נוסעים על ציר ראש פינה, גשר בנות יעקב, בעלייה של גשר בנות יעקב הנהג עוצר, אני אומר לו מה אתה עושה? הוא אומר המנוע מתחמם, אמרתי לו סע, יתחמם אז יתחמם, יתפוצץ המנוע, תיסע! מגיעים לבית המכס, אני רואה שם את מן מגיע מולי עם ג'יפ הוא היה סגן מפקד אוגדה עם ג'יפ, עם אוזניות יושב והוא עושה לי סימנים כאלה שתיסעו מהר מהר לנפח. אמרתי בסדר אני בינתיים נוסע על הכביש, ואז עוד מספר קילומטרים, נעצר מולי זחל"מ, אני רואה שיירות של זחל"מים יורדים מרמת הגולן זה היה כבר בסביבות 13:00 משהו כזה. יום ראשון, אני לא ראיתי פצועים, אבל אני רואה זחל"מים יורדים עם אנשי חי"ר עליהם, עוצר לידי איזה זחל"מ עולה סרן על הטנק שלי ובפאניקה צועק לי "הסורים בנפח שוחטים אותנו, תשחטו אותם" ויורד. אני חושב שבשלב זה כבר נשארתי לבד כי הטנקים האחרים נתקעו אני לא יודע מה קרה להם, ואני מתקרב לנפח, ובמצב הזה כבר התחלתי לחשוד כבר בטח בנפח יש סורים וכו'. לעומת ניצן אני הייתי מאוד מקצועי אני הייתי מדריך בקורס טנקים, ידעתי לשלוט על הבקר, תצפית ולעלות לעמדת אש - הכל עשיתי בצורה הכי מקצועית שאפשר ומדי פעם מתוך כמה קילומטרים עולים לעמדה מסתכל, לא רואה שום דבר, מתקרב לנפח אני רואה את נפח במשקפת לא רואה תנועה, שום דבר. החלטתי לעקוף, הייתי לבד, החלטתי לעקוף את נפח מדרום לבד. אגב, ניסיתי ליצור קשר עם אורי [מח"ט 679], שום דבר, לא שמעתי. לא היה לי תדרים לא היה לי מפות. ידעתי שאם אני אכנס לנפח, אני נכנס למקום שאין לי אפשרות לתמרן, אני נכנס לכביש אני נוסע על כביש. אני מכיר את נפח. אני עוקף את נפח מימין ומגיע לציר הנפט מדרום ושם אני רואה את הטנק של בן שוהם, הטנק הפוך, עומד איש צוות עם דגל צהוב באמצע מלחמה הוא עומד עם דגל צהוב בין הגדרות. זה היה בסביבות 13:30-14:00. דגל צהוב זה טנק עם תקלה. אני מתקרב אליו ואני רק עולה ומחפש את האויב.

אני עוצר, מוריד את הכובע ושואל את הטען מה קורה?, והוא אומר לי שהמח"ט בן שוהם שוכב פה הרוג ובני קצין הוא היה איתי מדריך בקורס מט"קים, הוא היה ת"פ שלי, היינו מדריכים. הוא אמר לי את השמות וזה חבר'ה שאני מכיר אותם מהסדיר זה לא אנשים אנונימיים כלפיי, זה היה שוק נוראי. ניסיתי ליצור קשר

עם הרופא אני קורא 18 בקשר, מנסה ושום דבר. אני הראשון שהגעתי לטנק הזה. אני עולה על ציר הנפט, תופס עמדה ופתאום אני רואה סורים על רכסים לכיוון סינדיאנה, על סינדיאנה. אני רואה סורים, אני תופס עמדה. אני עולה לעמדה, יש מלחמה אני רואה סורים ואני יורה. כן טנקים סורים. אני יורה בטנקים, פוגע, אחד שתיים שלוש, הולך מצויין, ופוגע. פתאום אני רואה שיירה של טנקים, שיירה של 10-15 טנקים שלנו "שוט - קלים" מחטיבה 179 מגיעים על ציר הנפט והם רצים בפאניקה ואני עוצר אותם, ואני אומר להם 'חברה מאיפה אתם באים? מה קורה?' הוא אומר 'הסורים באים תפנה את המקום', וביניהם היה אחד הקצינים שאחר כך היה אצלי כלומר סיפחתי אותו אלי, אני מכיר אותו מהסדיר הוא נהרג אחר כך אצלנו באיזור תל שער, חיפאי. היה חניך אצלי בקורס מט"קים, אני מכיר אותו כחניך, הוא היה סמ"פ או משהו כזה והיו שם עוד איזה קצינים שאני מכיר, הכרתי את כולם, כולנו הכרנו מהקורסים, מההדרכות. אמרתי להם רגע, תישארו פה איתי, תתפסו פה עמדות וזהו. אחר כך יצרנו איזשהו קשר, אני לא זוכר, אם זה היה עם לוי או עם אורי, ואמרו לי 'תרדו לעלייקה, תתארגנו שם'. אני הייתי לבד עם עוד איזה עשרה ביום ראשון אחר הצהריים. לפנות ערב אני לוקח את החברה האלה איתי ליער, לחורשה ושם אני פוגש את לוי. לוי אמר לי תתפוס עמדות תחסום פה את הציר. הורדנו את כל האנשים מהטנקים, לא ידענו מי הוא מי, אספנו את כולם, אמרתי לו מה אתה? אתה קצין? אתה מ"מ? אתה תהיה מ"מ, אתה תהיה מ"פ, אתה תהיה מט"ק. קיבלתי אותם לפלוגות ומחלקות, 22 טנקים יותר מאשר כל החטיבה. ביניהם הרוב היה שוט-קל, ואני עוד עם השוט 'מטאור' שאין לו רוורס מהיר בכלל והוא מתחמם. באותו לילה, יום ראשון בלילה, תפסנו עמדות ישנו בטנקים בעמדות, לא בחניון באיזור של מערבה מנפאח, בין נפאח לעליקה. זה המצב שתפס אותנו ביום ראשון בלילה, ורק בבוקר יצרנו קשר עם אורי אור, כלומר הצטרפתי לאורי אור בבוקר לעזור בסינדיאנה, המחצבה. זה היה היום הראשון.

מת"פ צפון [תחקיר מת"פ צפון. 22.2.1974]

א. "בסביבות השעה 0500 הסוללה הזאת שהייתה בתל זוהר (פארס) קיבלה פקודה מאוגדה 36 לנוע לאחור, כשהתמונה שלנו כי יש טנקים פה וטנקים שם לא הייתה כל כך ברורה ומוגדרת ברגע שזה קרה. אז הייתה הנחה כי זו פריצה של טנקים בודדים. לקראת השעה 0500 התברר כי כנראה יש מאחז סורי יותר רציני בחושנייה והסוללה הזו קיבלה פקודה לנוע לאחור. הסוללה הזו קיבלה את הפקודה הזו, נעה לאחור, יצאה החוצה מהעמדה ונסעה על הציר. סוללה, הווה אומר זחל"ם וארבעה תומ"טים מאחור. הייה עוד חושך. הוא נסע על הכביש ופתאום הוא ראה כי עומדים לידו טנקים בשדרה ומגרזים. וכמובן, כשאתה לא

מוכן מבחינה אמוציונלית וכן מבחינה שכלית לכיבוש סורי של השטח המוחזק בידך, אז ההנחה היא שזו פלוגה שלנו בהתארגנות שעושה טיפולים וגירוז. הוא עבר ליד הטנק הראשון, שהייה הטנק האחרון בשדרה שכולם היו מופנים עם הקנים לכיוון מערב. הוא עבר ליד הטנק הראשון ואז הוא זיהה כי זה טנק סורי. הוא הודיע לצוותים שלו כי לידם טנקים סוריים, המרחק ביניהם הייה 6 - 7 מטרים, לדפוק עם המקלעים ולהמשיך לרוץ קדימה. כשהוא הגיע לטנק הראשון, הטנק הראשון עמד עם הקנה וחסם את הציר. הוא קרע את הקשתות של הזחל"ם, אך הוא עבר מתחת והסתלק. הטנק הזה נתפס כנראה גם כן בהפתעה כי הוא לא הגיב על הזחל"ם, אבל על יתר הסוללה הוא כבר הגיב, והם דפקו את כל הסוללה הזו מאחורנית בכינון ישיר, ובזה נותק הקשר עם הסוללה. אנחנו לא ידענו היכן הסוללה נמצאת ומה קרה לה."

ב. "הגיע לשם (למחנה פילון) קצין צעיר. אמרתי לו כי שהוא יגיע יפתח מייד את מכשיר הקשר. משהוא פתח מכשיר קשר, אמרתי לו לראות האם הכוננות שלו ביציאה מהימ"ח היא שידווח כאשר הוא מוכן לתנועה. הוא קיבל תחמושת, הצטייד ואמר שהוא מוכן לתנועה. אמרתי לו שינוע החוצה מפילון ושיפרוס, כשאני נותן לו כיוון כללי של ירי. הוא אמר לי שהוא מוכן. נתתי לו מטרת סוללה ופקודת אש. ואז הוא אמר לי: 'רגע - מה פתאום אש, הרי זה לתוך רמת הגולן?' אמרתי לו שזה נכון ושיירה. הוא הייה משוכנע שאני עושה לו תרגיל על מנת בסדר. זה קצת מסובך להסביר ליהודי כי אתה יורה מפילון. . . אבל הוא עשה סוויץ אובר מהר, תפס את הפרינציפ ובעצם הוא ירה מפילון והמשיך לבצע את הירי עד סוף המלחמה בצורה בלתי רגילה. . . הם אלה שדפקו אחר כך את כל בסיסי הטילים בגזרה הדרומית וירו אח"כ, בהמשך, צפונה על מבואות דמשק."